

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRE/A D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Actituds dels docents cap a la diversitat cultural

Nom de l'alumne: Eva Chiva Mollar

Nom del tutor/a de TFG: Auxiliadora Sales

Àrea de Coneixement: DOE

Curs acadèmic: 2015/2016

ÍNDEX

1. Resum	p.1
2. Paraules clau/descriptors	p.1
3. Justificació	p.2
4. Introducció teòrica	p.2.
5. Metodologia	p.6
5.1. Context	p.6
5.2. Problema d'investigació	p.7
5.3. Estudi de cas	p.7
5.4. Instruments de recollida de dades	p.8
5.4.1. Qüestionari	p.8
5.4.2. Observacions	p.9
5.4.3. Entrevistes	p.10
5.5. Anàlisi de dades	p.11
6. Resultats	p.11
6.1. Resultats dels qüestionaris	p.11
6.2. Resultats de les observacions	p.12
6.3. Resultats de les entrevistes	p.14
7. Discussió i conclusions	p.16
8. Bibliografia	p.20
9. Annexos	p.21
9.1. Qüestionaris	p.21
9.1.1. Qüestionari realitzat	p.21
9.1.2. Qüestionari d'Auxiliadora Sales (1995)	p.25
9.1.3. Resultats de cada ítem del qüestionari realitzat	p.28
9.1.4. Taules dels resultats destacats	p.37
9.2. Notes de camp de les observacions realitzades	p.39
9.2.1. Cas n ^o 1	p.39
9.2.2. Cas n ^o 2	p.41
9.2.3. Cas n ^o 3	p.44
9.3. Entrevistes realitzades	p.46
9.3.1. Cas n ^o 1	p.46
9.3.2. Cas n ^o 2	p.48
9.3.3. Cas n ^o 3	p.50

1. RESUM

Avui en dia tant la societat com les escoles estan caracteritzades per la multiculturalitat i per tal de poder enriquir-nos al màxim d'aquesta, sorgeix l'Educació Intercultural. Aquesta nova política parteix d'un concepte de cultura més dinàmic i canviant i a més, posa especial èmfasi en les relacions entre les diferents cultures, mitjançant el diàleg. Així doncs, la diversitat cultural és una realitat present en l'àmbit educatiu la qual dona una oportunitat d'enriquiment moral i una oportunitat professional per a buscar noves metodologies i estratègies, però per a què aquesta resulti enriquidora, és necessària saber-la tractar. Per tant, és necessari destacar el rol de l'educador i educadora, ja que la manera de com interpretar i com tractar aquesta diversitat en l'aula és un aspecte fonamental per tal d'arribar a una societat verdaderament intercultural, deixant a banda les actituds negatives com els estereotips o prejudicis cap a certes persones o grups. Concretament, el present treball es centra en una investigació sobre la realitat cultural existent en l'escola CEIP Cervantes Duade de Betxí. Es busca conèixer les percepcions i les actituds dels docents cap a la diversitat cultural existent en les aules d'educació primària, mitjançant un estudi de cas. Aquest inclourà qüestionaris, entrevistes i observacions realitzades a diferents aules de primària, per intentar traure el màxim profit dels resultats.

2. PARAULES CLAU/DESCRIPTORS

Diversitat cultural, Educació Intercultural, multiculturalitat, actituds, docent.

3. JUSTIFICACIÓ

El present treball es centra en la realització d'una investigació per a conèixer les percepcions i les accions que mostren els docents cap a la diversitat cultural en les aules de primària. Aquesta investigació es realitzarà a partir d'un estudi realitzat en l'escola CEIP Cervantes Dualde en Betxí, Castelló.

La diversitat és una realitat actual que tots els ciutadans deuen conèixer i, sobretot, els docents, ja que aquests tenen un gran paper a l'hora d'educar i formar persones. La diversitat cultural dona una oportunitat d'enriquiment moral i una oportunitat professional per a buscar nous camins, però per contrari si aquesta no es sap tractar, pot tindre conseqüències negatives com l'existència d'estereotips o prejudicis que no es reconeixen i que són necessaris identificar i tractar per poder avançar. Totes aquelles actituds, coneixements, experiències, creences, relacions i diversitats entre altres, que tenen lloc en una societat també es veuen reflectits en els centres escolars i de la mateixa manera, passa a l'inrevés. Per tant, la manera de com interpretar i com tractar aquesta diversitat en l'aula és un aspecte fonamental per arribar a una societat verdaderament intercultural. Així es veu destacat el paper del docent, el qual compleix molts rols fonamentals per arribar a un objectiu necessari per a la vida, l'objectiu de formar persones. Les actituds que el professorat transmet a l'alumnat són molt importants a l'hora de formar a una ciutadania democràtica, tolerant i solidaria.

Així doncs, l'elecció d'aquest tema és deu a la gran importància que comporta l'educació intercultural en la societat, i concretament en els centres educatius. Però perquè aquest aspecte sigui realment beneficiós i positiu per a l'educació de persones és necessari partir de les actituds dels docents, ja que aquests són un dels principals factors que influencien en el tractament de la interculturalitat. Llavors, destacar que el **principal objectiu** que es pretén aconseguir amb la realització d'aquest treball és conèixer i analitzar les percepcions i actituds dels docents, concretament de primària, sobre la diversitat cultural. Es pretén contestar a l'**interrogant**: Quina percepció i de quina manera tracten la diversitat els professionals de l'educació primària?

Però, en primer lloc per començar a tractar aquest tema és necessari partir dels conceptes relatius a aquest tema. Així doncs, es tractarà el concepte de cultura, diversitat cultural, multiculturalitat, interculturalitat i d'educació intercultural. A més, també es veuran reflectits els diferents models per a tractar la diversitat cultural, tots aquells que afecten d'alguna manera a la multiculturalitat.

4. INTRODUCCIÓ TEÒRICA

Per començar destacar que aquests termes tenen una amplitud terminològica molt diversa i principalment de la concepció d'aquests depèn la manera de tractar la diversitat cultural. Però per a la realització d'aquest treball és necessari tindre clar les conceptualitzacions que es voldran tractar.

Primerament, s'ha decidit centrar-se en el concepte de **cultura**. Aquest concepte és utilitzat des de fa molts anys i amb el temps ha evolucionat. Actualment es pot trobar definicions com la de Trujillo (2005) la qual diu que "cultura no és tan sols una col·lecció de dades o costums, sinó una força directiva que ens condueix a entendre la realitat d'acord amb certs paràmetres i a actuar de manera conseqüent amb aquesta comprensió" (p.29). Les persones i les cultures no són estàtics, sinó que es relacionen i canvien mitjançant el diàleg i la pràctica social. Per tant, un dels aspectes més importants a tindre en compte a l'hora de parlar d'interculturalitat és reconèixer el concepte de cultura com el conjunt de característiques que s'aprenen i canvien amb el coneixement, l'experiència i la interacció amb el món que s'utilitza per identificar i reconstruir la identitat de cada persona. A banda, "els models culturals són esquemes cognitius que organitzen i dirigeixen no tan sols la categorització o la comprensió, sinó també el raonament i el pensament i, conseqüentment, el comportament dels individus" (Trujillo, 2005, p.30). Per tant, la cultura acaba definint la manera de ser de cadascú i marcant la diferència entre els individus.

Una vegada delimitat el concepte de cultura, ja es pot tractar la **diversitat cultural**, com bé afirma Jiménez i Vila (1999) citat en Moliner i Moliner (2010), com una "característica inherent a la naturalesa humana i com una possibilitat per a la millora i l'enriquiment de les condicions i relacions socials i culturals entres les persones i entre els grups socials" (p.24). Concretament, en aquest treball es defèn tractar el concepte de diversitat cultural com "[...]la valoració específica de cada cultura i el respecte al ritme de cada individu pertinent a elles, així com que és l'escola la que deu acomodar-se als diferents ritmes d'aprenentatge cultural i no a la inversa[...]" (Escarbajal, 2011, p.135). Per tant, com bé afirma Escarbajal (2011) es fa necessari la convivència i l'intercanvi cultural que farà optar a cadascú per la cultura que consideri més adequada. En definitiva, aquest treball parteix de la idea de concebre la diversitat com una manera d'enriquir la convivència. I aquesta manera de concebre la diversitat també és afirmada per altres autors com Rafael Sáez (2002) quan diu que "[...] la diversitat cultural no és un obstacle per a la vida en comú, sinó més bé una font d'enriquiment mutu"(p.863).

Per una altra banda, a l'hora de tractar la diversitat cultural en l'àmbit educatiu sorgeixen **diferents alternatives o models**. El model utilitzat per a tractar la definició dels conceptes anteriorment mencionats i el model que es tractarà i al que es pretén arribar a conèixer en aquest treball és el **model intercultural**. Però per tal d'arribar a parlar d'aquest concepte, es seguirà amb l'ordre que hi comporta, tant històricament com positivament cap a la interculturalitat, les diferents alternatives que hi ha per a gestionar la diversitat cultural.

El primer model que es tractarà és l'**assimilacionista**. Aquest model tracta amb indiferència o ignorància el factor cultural. La resposta enfront de la diversitat cultural tendeix a ser segregacionista i sols considera la cultura dominant, tractada com una mena de cultura superior enfront de la resta, que es basa en què totes les persones o grups minoritaris s'adaptin al model

cultural dominant. En definitiva, el que tracta com bé afirma Sales i Garcia (1997) és en la “assimilació de tota diferència cultural fins a aconseguir la uniformitat total” (p.52), acceptant en les escoles a tot l’alumnat, però sense admetre la diversitat. Aquest motiu es deu al fet que parteixen del concepte de diversitat com un problema o una deficiència que cal resoldre.

El següent model a tractar és l’**integrador**, el qual es basa en crear una cultura comuna que tingui les aportacions de tots els grups ètnics i culturals. Tenint com a objectiu bàsic promoure els sentiments positius d’unitat i tolerància entre l’alumnat i reduir els estereotips en una societat on impera la diversitat (Sales i Garcia, 1997). Aquest model no és suficient per desenvolupar una educació intercultural, però sí que ajuda a iniciar-la, ja que un dels aspectes negatius que té aquest model és que aquest enfocament tan sols es planteja quan sorgeixen els conflictes en un determinat context. Com bé afirmen Moliner i Moliner (2010) “aquest model té en comú amb l’assimilador la compensació dels dèficits, però insisteix en la igualtat d’oportunitats i en la valoració de les diferències individuals” (p.25). Definitivament, reconeix la diversitat com alguna cosa intrínseca a cada persona, i llavors, intenta integrar-ho en el sistema ordinari.

Quant al tercer model es tractarà del **pluralisme cultural**, el qual tracta de defensar totes les cultures amb igualtat i amb el dret a establir les seves pròpies institucions, tractant d’exaltar la diversitat cultural.

No obstant això, el pluralisme, tractant d’evitar desesperadament aquesta homogeneïtzació cultural es veu abocat a les mateixes conclusions que l’assimilacionista per l’extrem contrari: accentuar la dicotomia entre les cultures li porta al mateix concepte de cultura estàtica, tancada i homogènia, a la mateixa comunicació i a un empobriment social i desigualtat d’oportunitats educatives similars. (Sales i Garcia, 1997, p.65)

Aquesta alternativa no es considera intercultural, ja que dóna més importància a les diferències que a les compatibilitats culturals, continua relacionant la cultura amb allò estàtic i tancat, i reconeix i accepta la diversitat però no permet l’enriquiment a través de la interacció entre les cultures. Però, destacar que tot i que no pot considerar-se intercultural, ja es veu un apropament cap aquest model.

Llavors, després d’introduir els models anteriorment mencionats ja es pot tractar el model que més interessa en aquest treball, l’**intercultural**. Aquesta ideologia intercultural es basa en la relació entre les cultures, a través de la interacció i el diàleg en una societat multicultural. Parteix del concepte de pluralisme, anteriorment mencionat, però posant èmfasi en la interrelació i en la necessitat no sols de què el grup conegui la seva pròpia cultura, sinó de què tots reconeixin i valoren la diversitat cultural. D’aquesta manera, “els objectius bàsics de la política intercultural són la lluita per la igualtat d’oportunitats i la recerca d’un diàleg cultural i social enriquidor” (Sales i Garcia, 1997, p.71). Destacar que la interculturalitat parteix del concepte de cultura com un

aspecte canviant i dinàmic i, tot i que no hi ha cap cultura superior, tampoc són totes iguals en una societat oberta i democràtica. A més, es considera que la diversitat enriqueix la interacció entre les persones i grups humans (Moliner i Moliner, 2010). En definitiva, la interculturalitat permet l'evolució i el canvi cultural però sent necessari la interacció i la mescla entre diferents grups culturals, per a poder aconseguir un enriquiment de la cultura pròpia amb elements d'altres. Però en aquest intercanvi és fonamental garantir els drets a tots, proporcionar condicions d'igualtat i justícia social i no crear, d'aquesta manera, desigualtats entre els diferents grups.

Un altre aspecte a destacar dins d'aquest model és l'estreta relació que hi ha entre els termes d'**interculturalitat i inclusió**. Açò es deu a que les dues superen les limitacions dels models compensadors i integradors, advoquen per una educació per a tots, i comparteixen la seva concepció de l'educació i de la diversitat, valorant aquesta última positivament (Moliner i Moliner, 2010).

Per una altra banda, també és necessari tractar la diferència entre **multiculturalitat i interculturalitat**, ja que cadascuna té les seves pròpies matisacions. Com bé diu Alcalá (2004) "Si bé l'acció multicultural indica la juxtaposició de diverses cultures, en la idea d'interculturalitat revela una dimensió d'intercanvi entre les parts i de comunicació comprensiva entre identitats que es reconeixen com diferents entre si, desembocant en un enriquiment mutu, valoració i reconeixement"(p.101). Per tant, depenent de la convivència es pot parlar de multiculturalitat o interculturalitat. Mentre que la primera es refereix a la convivència entre cultures en un mateix espai, la segona va més enllà i suposa a més, un enriquiment de les diferents cultures a partir de la interacció entre aquestes.

Destacar que en aquest treball aquest model intercultural es valorarà des d'un àmbit educatiu, és a dir, en el context de l'**escola**, ja que per a què aquest model avanci és necessari actuar en molts àmbits però un dels factors clau és el tractament de l'**educació intercultural** en les escoles. Per tant, centrant-nos en les escoles un dels factors clau que és necessari tractar per avançar cap a l'educació intercultural és l'**actitud favorable dels mestres**. Açò es deu al fet que les actituds determinen en gran mesura el tipus d'atenció educativa que rep l'alumnat. Per tant, és necessari conèixer les creences i actituds dels docents sobre la diversitat, sent aquest el punt d'inici de processos de formació, innovació i millora en el centre (Moliner i Moliner, 2010). D'aquesta manera com bé diu Sales i Garcia (1997), "considerem que és el context educatiu des del qual es poden i deuen potenciar les actituds interculturals i del que poden i deuen partir les innovacions educatives per al desenvolupament d'una educació en una societat democràtica i plural" (p. 91).

Per una altra banda, aquest tema concret ha sigut estudiat també per altres autors com Bagant, Giménez, Montserrat i Ruíz (2005), els quals afirmen que "pel que respecta a la formació del professorat, es manté que pot afectar a les actituds cap a la diversitat cultural. El coneixement d'estratègies, mètodes i recursos per a treballar la diversitat poden repercutir en les actituds" (p.

3). Per tant, el docent deu estar qüestionant-se permanentment la seva funció en l'escola i en la societat, una constant reflexió en el que seria un qüestionament profund sobre la seva feina com educador en una escola cada volta més complexa i dinàmica (Esteve 2003, citat en Leiva, 2010).

Així doncs, per al correctament desenvolupament de l'educació intercultural és fonamental comptar amb un professorat qualificatiu. Destacant d'aquesta manera, que un dels objectius primordials de l'Educació Intercultural és la formació de les actituds per a aconseguir la igualtat d'oportunitats i acabar amb les actituds racistes i xenòfobes i els prejudicis. Per tant, educar en actituds interculturals significa donar als alumnes punts de vista no racistes, amb informació no desvirtuada per estereotips, afavorint la predisposició afectiva positiva cap a persones de diferents cultures i proporcionant-los la possibilitat de que manifesten aquesta predisposició amb conductes tolerants, respectuoses i solidaries (Sales i Garcia, 1997).

5. METODOLOGIA

5.1. Context

Destacar que l'escenari d'aquesta investigació és portada a terme en l'escola CEIP Cervantes Dualde de Betxí. Aquest centre educatiu ha sigut seleccionat, ja que és el centre on l'investigador i l'autor d'aquest treball realitza les pràctiques del Grau de Mestre en Educació Primària. Per tant, a continuació es veuran reflectits alguns dels aspectes més importants d'aquesta escola.

En primer lloc s'analitzarà la situació que envolta la població de Betxí per a situar el centre en un context. **Betxí** és un poble de la província de Castelló a la comarca de La Plana Baixa, situat al peu de la Serra d'Espadà. A més, està situat a 10 km de la mar, a uns 15 km de la capital de la província i a menys de 3 km de les estriacions de la Serra d'Espadà, rodejada de tarongers i de fàbriques de ceràmica. L'economia de Betxí se centra principalment en l'agricultura i la indústria. Betxí té una població aproximada de 5.900 habitants, per tant queda emmarcat com un poble menut.

Concretament, l'escola **Cervantes-Dualde** és l'únic centre públic d'educació infantil i primària de Betxí. Consta de 429 alumnes matriculats en el curs 2015/2016 i 34 professors. Aquest està situat en la part oest del poble, just al costat del consultori mèdic, d'un parc i del camp de futbol. Quant al nivell i línies del centre, les etapes educatives són Infantil i Primària. Infantil comprèn tres nivells (dels 3 als 5 anys) i Primària, tres cicles (1r, 2n i 3r) amb dos cursos cada cicle. Hi ha aules de nivell en línia valenciana (PEV) i una aula per nivell en línia d'incorporació progressiva (PIP). Tots els cursos, tant d'Infantil com de Primària compten amb dues línies PEV.

5.2. Problema d'investigació

El centre compta amb el projecte educatiu del centre, el pla d'atenció a la diversitat, el pla d'acollida, el programa d'acció tutorial, el programa de compensatòria i altres documents en els quals l'atenció a la diversitat queda reflectida. A partir d'aquests s'ha vist referenciat que aquest

centre es caracteritza per ser un centre encaminat cap a un model inclusiu, basat en els principis d'igualtat d'oportunitats, de normalització i de personalització, basat en la participació de les famílies i en la coordinació amb els agents socials. També queda reflectit que en aquest context no és l'alumnat el que s'adapta al currículum, si no és el centre el que s'adapta per a donar resposta a l'alumnat. A més, es proposa aconseguir una educació no discriminatòria i igualitària mitjançant l'adopció de mesures que faciliten la compensació educativa de qualsevol desigualtat per raons soci-econòmiques i culturals a la vegada que tanmateix faciliten l'educació intercultural. Per tant, a partir de conèixer aquestes característiques del centre, sorgeix l'interrogant: Quina és la realitat cultural existent en aquesta escola? El qual ens aportarà conèixer l'objectiu principal d'aquest estudi: conèixer les actituds que tenen els docents cap a la diversitat cultural.

5.3. Metodologia escollida per a estudiar la situació: Estudi de cas

Per a respondre als objectius establerts anteriorment, aquest treball s'ha basat en un **estudi de cas**. Aquest instrument o mètode d'investigació permet la indagació d'un fenomen o fet concret entorn de diversos elements interrelacionats entre si, els quals es manifesten en un context concret. En aquest treball, s'ha investigat la realitat que hi ha avui en dia entre els docents d'un centre en concret a l'hora de percebre i tractar la diversitat cultural a les aules de primària. Però dins d'aquest estudi de cas, s'han utilitzat diferents instruments per a obtenir la informació necessària per a realitzar la investigació. Aquests instruments són: qüestionaris, entrevistes i observacions no participatives en diferents aules de primària. Per tant destacar que en aquest estudi de cas, l'investigador és un intèrpret en el camp d'estudi que, per una banda observa i arreplega el que està ocorrent i per l'altra, examina els resultats dels registres establerts. Amb tot açò es realitza un estudi triangulat interpretant i relacionant tots els resultats obtinguts amb els instruments.

Aquesta metodologia serveix per a donar una descripció contextualitzada de l'objecte d'estudi. És un estudi holístic, ja que l'investigador deu tractar d'observar la realitat amb una visió profunda, oferint al mateix temps una visió total del fenomen objecte d'estudi i el seu enfocament no és hipotètic, ja que s'observa, es trauen una sèrie de conclusions i s'informa d'elles (Álvarez i San Fabián, 2012). D'aquesta manera, amb aquest estudi es pot conèixer la realitat, i des d'aquest extraure el més important de l'objecte d'estudi, encontrant els coneixements i significats que els docents han construït en relació amb el treball de la diversitat. A més, com bé afirma Chetty (1996) citat en Martínez i Piedad (2006) "en el mètode d'estudi de cas les dades poden ser obtingudes des d'una varietat de fonts, tant qualitatives com quantitatives; açò és, documents, registres d'arxius, entrevistes directes, observació directa, observació dels participants i instal·lacions o objectes físics" (p.167). Convé recordar que aquest estudi tan sols es centra en l'escola anteriorment mencionada, per tant no es pot generalitzar a la població en general.

5.4. INSTRUMENTS DE RECOLLIDA DE DADES

5.4.1. QÜESTIONARI

Aquest instrument d'investigació està compost per 38 ítems amb escala de valoració numerada de l'1 al 5, de diverses alternatives, d'estar molt d'acord (1) fins a estar molt en desacord (5). Està dividit en dos blocs, els quals intentaran facilitar els dos aspectes que es pretenen analitzar, el primer d'aquests tracta d'estudiar les creences i actituds que tenen els docents cap a l'educació intercultural i, el segon tracta d'estudiar les actituds que aquests tenen cap a la diversitat cultural. Per una altra banda, també s'ha utilitzat un altre apartat que consta de les dades personals del docent i d'informació complementària de caràcter obert. Aquest qüestionari es troba a l'Annex 9.1.1.

Destacar que aquest instrument d'estudi és una adaptació del qüestionari realitzat per Sales (1995) en l'estudi que va realitzar per a investigar les actituds que els docents d'educació primària i secundària tenen cap a la diversitat cultural i la interculturalitat.

L'elecció d'aquest instrument es deu a la facilitat que pot aportar realitzar-los en un context tan ampli com pot ser una escola. Els qüestionaris es poden fer a una gran quantitat d'individus i a més, en poc de temps, ja que deuen contestar les afirmacions valorant-les de l'1 al 5, com s'ha dit anteriorment, i açò es sol fer ràpidament. Tot i que, també és necessari destacar que els qüestionaris no són sempre precisos, ja que els participants poden falsificar els resultats i per tant, no fan obtenir uns resultats amb molta validesa. Per aquest motiu, s'obtindrà informació a partir de diferents instruments, els quals interpretant-los i relacionant-los permetran aconseguir resultats més verídics.

Mostra

Per als qüestionaris s'ha utilitzat una mostra total de 20 docents d'educació primària, entre els quals tan sols hi ha un docent masculí. Entre aquests apareixen tots els tutors dels tres cicles d'educació primària, és a dir, 14 mestres, concretament hi ha: 4 tutors de 1r cicle, 5 de 2n i 5 de 3r cicle. A banda, també participen 6 especialistes: un especialista d'educació especial, un especialista d'audició i llenguatge, un especialista de música, dos especialistes d'anglès (les quals també formen part de l'equip directiu amb el càrrec de directora i de cap d'estudi) i un mestre de reforçament. Per tant, es realitzen els qüestionaris a tota la plantilla de docents d'educació primària. S'ha escollit aquest total de participants, ja que el fet de passar qüestionaris de tipus Likert, com bé s'ha mencionat abans, permet fer-los amb prou rapidesa.

Procediment

Els qüestionaris es reparteixen en qualsevol moment durant l'horari escolar, tot i que s'aprofitaran l'estona del pati i a les 12,30 h quan s'acaben les classes del matí. Destacar que quant a l'ordre

que es segueix, primerament es repartiran els qüestionaris als docents d'educació primària. Aquesta elecció es deu al fet que els qüestionaris com que es passen a tota la plantilla docent d'educació primària pot resultar que cadascú el torni completat en temps diferent, per tant, s'ha decidit realitzar-los primer amb la finalitat de reunir-los tots i tindre el temps suficient per llegir-los i traure els resultats.

5.4.2. OBSERVACIONS A L'AULA

Aquesta observació és de tipus no participativa, és a dir, es realitza des d'un punt de vista extern. S'ha escollit aquesta tècnica d'investigació, ja que aquesta permet comparar i contrarestar el discurs del docent amb les seves accions i les seves actituds a l'aula. L'observació es realitza mitjançant notes de camp, en les quals s'especifiquen els fets que s'observen, per aconseguir relacionar totes les dades. Destacar també, que aquests tipus d'observacions que es realitzen són de tipus reactives perquè els participants d'aquesta tècnica saben que són estudiats. L'escenari d'aquestes observacions és l'aula, ja que d'aquesta manera s'observen els fets i les realitats que ocorren en el context real on es desenvolupa normalment la feina pedagògica del docent.

Les observacions es centren principalment en els següents aspectes: actituds del docent, metodologia utilitzada pel docent, la interacció entre l'alumnat, les relacions i grau de participació de l'alumnat. Però, a més en aquestes observacions es registra tot tipus d'esdeveniment, comentari i decisió del docent que d'una manera o d'una altra interfereixi en el treball amb la diversitat en l'aula.

Mostra

En aquesta tècnica participen un total de 3 aules d'educació primària. Concretament, aquestes aules són tutoritzades per les tres mestres que també participaran en les entrevistes, ja que d'aquesta manera es podrà comparar allò que diuen amb allò que fan en el context real, és a dir, en l'aula. D'aquesta manera també es tindrà en compte el tractament en els tres cicles d'educació primària. A més, cal destacar que no tan sols s'observarà als mestres, sinó que s'observarà tot allò que passi en les aules, ja que qualsevol esdeveniment o actitud pot resultar interessant per a l'estudi. El fet que aquestes tres mestres siguin tutores pot aportar facilitats a l'hora de portar a terme l'observació en l'aula, ja que el mestre coneix i té més confiança en el seu grup d'alumnes i a l'inrevés.

Procediment

Aquestes observacions com que es realitzen a l'aula, es realitzen en l'horari de classe normal, deixant que siguin els docents participants els que ho decidissin. S'ha decidit realitzar les observacions a l'aula abans que les entrevistes, ja que d'aquesta manera tot i que els docents saben el tema principal d'aquesta investigació no saben els aspectes exactes que es pretenen

analitzar amb la realització d'aquestes dos tècniques. Així doncs, aquests participants actuaran com ho fan normalment, sense la necessitat de fingir o mentir amb algun dels aspectes que es pretenen estudiar.

5.4.3. ENTREVISTES

L'entrevista que s'utilitza en aquest treball és individual i de tipus estructurada, la qual presenta preguntes definides. En aquest cas l'entrevista consta de cinc preguntes, que són les següents:

- Què és per a tu la diversitat cultural? Treballes d'alguna manera aquesta diversitat en l'aula?
- Què és per a tu l'educació intercultural? Penses que és necessària en aquesta escola? Per què?
- Penses que l'educació intercultural és necessària per a tot tipus d'alumnat? Per què?
- Penses que és necessària la formació dels docents en educació intercultural? Per què?
- Quina penses que és la millor metodologia per a tractar la diversitat cultural? Per què?

L'entrevista es reproduïx a través de la conversació, de manera que els parlants puguin comprendre el que tracta de comunicar. Així, a partir de l'entrevista es pot accedir a un nivell més profund de les dades, apareguen l'opinió personal. L'entrevista resulta útil per a accedir a les opinions, creences, idees, prejudicis i altres aspectes que el docent pugui tindre sobre el tema de la diversitat. L'entrevistador pot preguntar dubtes i focalitzar el tema amb l'objectiu d'aprofundir en el tema. Per últim, destacar també que amb aquestes entrevistes no es pretén buscar una resposta única, sinó comprendre allò que entenen els informants sobre el tema principal de la diversitat cultural.

Mostra

Per a les entrevistes s'ha utilitzat una mostra total de 3 mestres d'educació primària. Aquests són tres participants de sexe femení i tutores de diferents cursos. Els criteris de selecció de la mostra han sigut fer partícips a un docent de cada cicle i que a més, sigui tutor o tutora, independent del sexe. Concretament, s'ha escollit fer tres entrevistes a una tutora de 1r curs, una tutora de 3r curs i una tutora de 6è curs. I el fet que siguin tutors o tutores es deu a què aquests mestres són els encarregats d'un grup concret d'alumnes que no canvia, per tant, la confiança i la relació que es té amb ells sol ser major i per tant, sembla més fàcil valorar l'actitud i els comportaments d'aquests en el seu àmbit.

Procediment

Les entrevistes es realitzen quan els docents tenen un moment lliure com pot ser algun dia d'entre setmana a les 12:30 h en finalitzar les classes. Destacar que aquest instrument d'investigació s'utilitzarà l'últim, és a dir després de les observacions, ja que d'aquesta manera es faran les

entrevistes als mateixos professionals docents, participants de la tècnica d'observació, per a comparar allò que han fet i que se'ls ha observat amb allò que diuen en les entrevistes.

5.5. ANÀLISI DE DADES

Perquè aquesta investigació resulti útil aquesta deu ser considerada amb la màxima validesa i credibilitat possible, fent referència a què les dades de la investigació siguin coherents i consistents en el tema tractat en aquest estudi.

Després de fer ús de les tècniques anteriorment mencionades, es tractarà la manera en la qual s'han extret els resultats. Primerament quant als resultats dels qüestionaris, s'han extret a partir d'un compte numèric, agrupant totes aquelles preguntes amb cada valoració i traguen els percentatges de cadascuna, agrupant-los en taules per a facilitar l'extracció de conclusions. Referent als resultats de les entrevistes, s'ha anat agrupant i identificant les idees més destacades que els informants han anat manifestant sobre els temes plantejats, mentre que per a les observacions s'ha continuat el mateix mètode però tenint en compte totes les actituds o fets que poden interferir d'alguna manera en l'estudi i no tan sols en l'actitud del docent.

Per tant, després d'utilitzar totes les tècniques o instruments d'investigació anteriorment mencionades s'ha realitzat una **triangulació metodològica**, la qual combina totes les tècniques utilitzades, comparant la informació treta amb els qüestionaris, les entrevistes i les observacions d'aula. Així, les tècniques són considerades complementàries les unes de les altres, buscant la coherència entre els discursos i la pràctica o actituds dels informants enfront de la diversitat cultural que hi ha a l'aula.

6. RESULTATS

6.1. RESULTATS DELS QÜESTIONARIS

En total s'han passat 19 qüestionaris a la totalitat del professorat d'educació primària del centre educatiu. Destacar que tots els resultats dels qüestionaris es troben en l'Annex 9.1.2, ordenats i amb els percentatges concrets de la valoració de cada ítem. A més, també s'observa un apartat centrat en les taules d'aquells ítems que han experimentat una valoració per majoria, bé per davall de 2 punts, o bé per damunt dels 4 punts i també els més igualats (també es poden trobar en l'Annex 9.1.3).

A més, s'identifiquen els següents ítems més destacats dels quals es podran observar un seguit de conclusions. En primer lloc, es pot comprovar que la gran majoria, el 72,22% dels docents enquestats estan desacord quan es diu que l'Educació Intercultural consisteix en cursos compensatoris per a alumnes immigrants amb retards de l'aprenentatge, mentre que un 27,28% sí que ho pensen així. Quant a l'afirmació que l'Educació Intercultural és necessària en les escoles

amb un alt percentatge d'alumnes d'altres cultures, el 63,16% dels enquestats estan molt d'acord mentre que tan sols el 5,26% estan en desacord.

A més, la majoria dels docents, el 94,12%, estan d'acord amb integrar a l'alumnat en el sistema ordinari i també el 66,71% estan d'acord amb què els alumnes d'altres cultures deuen adaptar-se a les nostres escoles. A més, s'ha pogut comprovar amb l'anàlisi dels resultats de les enquestes, que el 63,16% estan d'acord amb el fet de compensar totes les diferències culturals fins a aconseguir la uniformitat total.

Per una altra banda, un altre aspecte que és necessari remarcar és que tot i que un 66,67% dels enquestats estan desacord amb el fet que els majors problemes que tenen amb l'alumnat d'altres cultures siguin de disciplina, hi ha un 22,22% que sí que estan d'acord. Relacionant aquest amb el fet que hi ha un 27,78% que pensen que els desavantatges dels alumnes de minories culturals provenen del seu ambient familiar deficitari. A més a més, mitjançant l'enquesta s'ha pogut evidenciar que un 44,44% dels mestres estan d'acord en què els conflictes en l'aula es produeixen sobretot per un rebuig de la majoria cap a les minories culturals. Amb aquestes també es pot relacionar el fet que una part dels docents enquestats, concretament un 15,79%, pensen que la presència d'alumnes d'altres cultures baixa la qualitat de l'ensenyament que hi donen, tot i que la gran majoria estan desacord (73,69%). I finalment, aquest es relaciona també quan la majoria dels mestres, el 89,48%, pensen que els alumnes de minories culturals mostren generalment menys capacitat d'aprenentatge.

Per últim, la gran majoria (94,44%) pensa que la diversitat enriqueix la interacció entre les persones. Mentre que un altre resultat mostra que el 26,31% dels enquestats estan d'acord amb què la diversitat és un problema que es deu solucionar.

Com a resum, queda evidenciat que existeix unanimitat a l'hora d'afirmar que l'objectiu principal és integrar a l'alumnat en el sistema ordinari, fent que aquests alumnes s'adaptin a les escoles. També queda mostrat el resultat que en general els docents tenen baixes expectatives cap als alumnes de diferents cultures i també queden evidenciades certes contradiccions quant a la identificació i tractament de la diversitat.

6.2. RESULTATS DE LES OBSERVACIONS REALITZADES A L'AULA

Quant a les observacions convé destacar que les notes de camp completes de les observacions de l'aula es troben en l'annex 9.2. Després de realitzar les observacions en una aula de cada cicle s'han tret diversos resultats:

Actitud dels docents: en general, les tres participants han mostrat una actitud positiva i amable cap a l'alumnat, aconseguint un bon clima en les aules, és a dir, l'actitud dels mestres provoca que hi

hagi respecte entre els alumnes, tot i que de vegades sorgeixen situacions conflictives. A més, les actituds d'aquestes provoquen un elevat grau de confiança entre tots els membres de la classe.

Metodologies: quant a les metodologies s'ha observat diferents maneres de treballar en l'aula. En el 1r cicle, la docent s'ha dedicat a realitzar una fulla, aclarint dubtes en veu alta però deixant-los també temps per a què vagin fent individualment. Durant la sessió del 2n cicle, es va observar als alumnes treballant amb equip sobre un tema concret, concretament amb la tècnica del Puzle d'Aronson, mentre que la mestra era la guia i l'ajuda dels alumnes. I en 3r cicle, s'ha observat als alumnes treballant de manera individualitzada, mentre corregien a la pissarra.

Interaccions entre l'alumnat: en l'aula de 2n cicle és on més intercanvi comunicatiu ha hagut durant quasi tota la sessió. Mentre que en les altres dos classes, les docents han volgut treballar amb silenci total, repetint-los diverses vegades que callaren i tan sols han interaccionat entre ells en algun moment que la mestra no ha estat pendent d'ells. Per tant, són les mestres les que parlen majoritàriament durant la sessió. En general, en els tres cicles el grau de participació de l'alumnat és prou semblant, ja que aquests participen principalment a l'hora de contestar preguntes al docent. Però destacar que en el 2n cicle, després de fer uns exercicis de relaxació són els mateixos alumnes els que participen per la seva voluntat i per a dir el que han sentit amb total llibertat.

Relacions de l'alumnat amb el professorat: en general i simple vista, és positiva en els tres cursos, tant les docents cap a l'alumnat com a l'inrevés, mostren un alt grau d'estima i de respecte. A més, com s'ha dit abans hi ha confiança i aquest facilita un clima còmode per a conviure tantes hores.

Relacions entre els alumnes: s'ha observat alguna que altra situació de rebuig. Aquest fet es pot comprovar en el cas nº3, quan dues xiquetes posen l'estoig tapant-se la feina per a què no es copien els companys d'enfront o també, quan en el cas nº2 un dels xiquets li diu "casper" a un altre durant la sessió. Llavors, tot i que en general s'ha observat que hi ha bones relacions, també hi ha altres situacions que mostren una actitud negativa o de rebuig cap a alguns companys.

Resolució de conflictes: El cas nº3 mostra la manera del docent de resoldre un conflicte quan una de les alumnes es queixa d'un company, al que la mestra respon: "Va, va... que sempre esteu igual. Aneu a la fila." (Docent, cas nº3). Fet que mostra que la docent intenta evitar el conflicte, sense intervenir o fer-los raonar per a resoldre'l. Mentre que en una altra situació observada, en haver conflicte entre dos alumnes, quan un d'ells li diu a l'altre "retrassada mental", la docent intenta resoldre el conflicte amb la interacció dels tres, fent raonar a l'alumne que ho ha dit, del significat d'aquesta expressió. En eixe mateix moment, la docent diu:

“A tu et sembla que ella té eixa malaltia? [...] Llavors, per què li ho dius? Tu saps les notes que trau ella? Ella trau molt bones notes... inclús algunes millor que les teues. I veritat que a tu no t’agradaria que t’ho digueren?” (Docent, cas nº3).

Destacar, que en aquest cas la docent intenta resoldre el conflicte i tot i que no se n’adoni al mateix temps que intenta resoldre’l, genera un prejudici.

6.3. RESULTATS DE LES ENTREVISTES

En primer lloc, recordar que es poden veure les tres entrevistes completes en l’Annex 9.3. A més, en general, els docents han manifestat que és un tema que els resulta difícil tot i que no han sabut argumentar el perquè. Inclús, es va decidir realitzar una altra entrevista per comparar més respostes, però no va ser possible perquè la persona entrevistada en veure les preguntes no va saber contestar-ne i va preferir no participar en l’estudi. Per una altra banda, és important destacar que entre les docents participants tan sols hi ha una docent, la qual a la pregunta que se’ls va fer: *“Ha rebut alguna formació sobre Educació Intercultural?”*, va contestar *“Sí, llegir articles sobre aquest tema”* (Docent, cas nº1).

Quan es pregunta a les informants sobre què entenen per diversitat cultural s’obtenen diverses contestacions, les quals algunes s’allunyen i altres s’apropen entre elles. Algunes de les respostes van ser:

“Jo per diversitat cultural entenc les diferències que hi ha entre xiquets que venen de llocs diferents. No és precís que sigui de l’estranger, xiquets romanesos, marroquins, o altres... La diversitat cultural jo entenc que ja està fins i tot en xiquets que venen de València i els que són d’ací [...]” (Docent , cas nº1)

Mentre que una altra de les participants identifica la diversitat cultural amb *“la influència de diverses realitats culturals diferents o comuns entre elles”* (Docent, cas nº2) i relaciona directament aquest concepte amb els xiquets i xiquetes que venen de l’estranger, quan diu: *“[...]Jen moltes ocasions estàs treballant ciències socials i parlen de països en els que si tens algun xiquet d’eixe país pot intervindrè, pot contar-nos les vivències i altres que té reals de cada país”* (Docent, cas nº2). L’última participant reconeix que *“La diversitat cultural és quan no hi ha una sola cultura, sinó que hi ha moltes diferents”* (Docent, Cas nº3) i d’igual manera que l’anterior relaciona aquest concepte amb els alumnes estrangers quan diu *“En la meua classe només tinc una xiqueta que és d’origen marroquí.”* (Docent, Cas nº3).

Quant a la pregunta que entenen per educació intercultural i si pensen que és necessària en aquesta escola, les tres reconeixen que sí, fent els següents raonaments:

“L’educació intercultural vindria a ser un poc al mateix, vull dir el tindre present i ser conscient de què hi ha una diversitat dins l’aula. Llavors això és necessari [...]perquè és que a l’aula es conviu moltes

hores i està bé que vegin això... que no tots tenim les mateixes normes, o maneres de veure les coses.” (Docent, cas nº1).

“Jo no crec que sigui una cosa fixa ni una....no sé... entesa com una assignatura. Jo crec que forma part de la realitat i per tant s’ha de treballar i quan ix s’ha de tractar i de treballar sense que ningú dels que tens davant sàpiguen que estàs treballant eixe aspecte... No és que sigui necessària el tractar algo... és que ja te dic, no considere que sigui una cosa específica. [...] No diem “anem a treballar la interculturalitat” pues no, no... Forma part de la realitat que tenim en l’escola i en la societat.”(Docent, cas nº2).

Quant a la pregunta si pensen que l’educació intercultural és necessària per a tot tipus d’alumnat, les tres participants coincideixen en què sí que és necessària per a tots, raonant que després estaran tots en la societat. Però destacar que una de les docents ho raona de la següent manera:

“Per a tot tipus d’alumnat, per el que te comentava que a més, inclús ací, sent tots del mateix poble, les inferències que hi ha en cada família ja fa que hi haja diversitat, la diferència de caràcters, la diferència en el vestir... Vull dir és que la diversitat està sempre present i jo crec que precisament en l’escola el que hem d’aprendre és a relacionar-nos en gent que no són com nosaltres quant a altres opinions, que els agraden coses diferents... i que s’ha de respectar i tolerar.” (Docent, cas nº1)

Fet que mostra que aquesta docent del cas nº1, ha ampliat la definició anterior feta quant a la diversitat cultural.

En relació a la pregunta si pensen que és necessària la formació dels docents en educació intercultural, dos de les participants coincideixen en què sí que ho veuen necessari per a ampliar els coneixements que tenen sobre aquest tema i per a saber-ho tractar millor, mentre que l’altra participant discrepa quan diu:

“En un principi si que va vindre la cosa un poc que no sabies cap on tirar però de forma progressiva jo crec que tots vam anar a un curset o altre [...] Però ara jo crec q no, perquè ja tenim uns mecanismes establerts en tots els centres, allà on vas està posada en marxa [...]” (Docent, cas nº2)

Referent a la pregunta sobre la metodologia que pot afavorir el tractament de la diversitat cultural, hi ha diverses respostes que resulten interessants. Una de les participants reconeix que no hi ha una “metodologia específica”, ja que segons ella: *“he passat per varies situacions i per casos molt diferents i en cada situació i en cada moment he tingut que fer coses totalment diferents”* (Docent, cas nº2), per tant com bé afirma aquesta docent *“en casa situació, una resposta diferent”*. Mentre que una altra participant, relaciona directament aquest tractament amb la utilització de tècniques cooperatives, *“treballs per projectes, els grups flexibles, grups homogenis, lectures tutoritzades en xiquets més majors i més xicotets [...]”* (Docent, cas nº3). Finalment, la docent del cas nº1 va realitzar un raonament total diferent, el qual diu:

“Metodologia no ho se quina és la millor, jo el que des del sentit comú i del que jo entenc, el que crec és que parlar molt, intentar que el respecte i la tolerància estigui per damunt de tot, [...]que els donem les pautes per a què puguin aclarir-se en els conflictes [...]Llavors, metodologia en si no ho se, però si que el parlar molt en classe, el debatre entre tots unes mínimes pautes de respecte de comportament de tolerància ajudarà a entendre i respectar la diversitat.”(Docent, cas n°1)

Per últim, les docents raonen que la diversitat cultural *“en l’aula no es treballa específicament”*, i destaquen que *“a nivell de centre ja hi ha unes activitats més o menys programades per tal de potenciar aquest aspecte, com ara les jornades gastronòmiques”* (Docent, cas n°2). A més, una de les docents remarca que ella no fa *“res especial”*, perquè reconeix que té una xiqueta marroquí que *“està des dels 3 anys en classe i no se nota la diferència”* (Docent, cas n°3), reconeixent que:

“Si que es veritat que si a vegades tractem algun tema o alguna pregunta pues li dius a ella per ser diferent, pues li preguntes que menjes en casa o coses diferents... però per lo de més no li fem res especial perquè la xiqueta és com una més.” (Docent, cas n°3)

7. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

Desenvolupar aquest estudi ha permès conèixer alguns elements per apropar-se a respondre la pregunta principal d’aquesta investigació. Per tant, després de veure els resultats esmentats anteriorment es fa necessari destacar diverses discussions dels resultats i conclusions.

Queda evidenciat que hi ha una part dels docents que mostren unes perspectives una mica contradictòries. Açò ocorre quan el professorat pensa que la diversitat enriqueix la interacció entre les persones, mentre al mateix temps hi ha una part que pensa que la diversitat és un problema que es deu solucionar, fet que mostra el model assimilacionista, el qual impedeix avançar cap al model intercultural. També es troba el resultat que una part dels docents creuen en la compensatòria i no en la interculturalitat en les aules, i açò mostra un resultat problemàtic, ja que tot i que estan a favor de la interculturalitat no l’afavoreixen, perquè l’objectiu principal d’aquesta és propiciar les interaccions i relacions entre les diferents cultures i no segregar-les. Per una altra banda, els resultats demostren que hi ha una part dels docents que tenen una actitud negativa cap als alumnes d’altres cultures, tal volta creada per estereotips, prejudicis o per les experiències que ells han viscut. Açò queda evidenciat quan una part del professorat està d’acord que la majoria dels problemes que tenen amb els alumnes d’altres cultures són de disciplina, quan pensen que els desavantatges dels alumnes de minories culturals provenen del seu ambient familiar deficitari, quan pensen que la presència d’alumnes d’altres cultures baixa la qualitat de l’ensenyament que hi donen i per últim, en estar d’acord que els alumnes de minories culturals mostren generalment menys capacitat d’aprenentatge. Per tant, aquestes actituds queden emmarcades dins del model assimilador, ja que provoca rebuig, proporcionant al mateix temps un tracte discriminador.

En general, els resultats obtinguts amb els tres instruments mostren que aquell model predominant és l'**integrador**, tot i que l'assimilacionista també es veu reflectit anteriorment. L'integrador ha quedat evidenciat quan la majoria dels docents pretenen integrar a l'alumnat en el sistema ordinari i també quan estan d'acord amb què els alumnes d'altres cultures s'adaptin a les nostres escoles. A més, aquest també queda emmarcat quan una gran part dels docents estan d'acord amb compensar totes les diferències culturals fins a aconseguir la uniformitat total, contribuint d'aquesta manera a l'hegemonia cultural i deixant a banda la interculturalitat. Per tant, aquestes actituds integradores dificulten el tractament de la interculturalitat, ja que tot i que propicien a fomentar actituds positives cap a la diversitat cultural, aquesta diversitat és integrada en el que es creu "ordinari", no fomentant la interacció sense desigualtats entre les diferents cultures.

Quant a les conclusions, és necessari remarcar que s'han tret diverses a través d'aquest estudi de cas. Un dels aspectes que es deu tindre en compte és la **formació** que tenen els docents sobre el tema de diversitat cultural i la interculturalitat, ja que les actituds i les actuacions dels mestres depenen majoritàriament de l'experiència i la formació rebuda al llarg dels anys. Açò s'ha vist evidenciat concretament amb la participació de les tres mestres, entre les quals, tan sols hi ha una docent la qual reconeix que està formada sobre aquest tema. I amb el transcurs de l'estudi s'ha observat que aquesta formació marca una gran diferència, amb aquells que no en tenen de cap tipus, quant a l'actitud i a la manera d'actuar en l'aula. Aquest fet ha quedat demostrat amb la percepció que mostra la docent amb formació quant a la diversitat cultural i inclús, a la interculturalitat i en el seu tractament. A més, aquesta és l'única que parla de "relacionar-nos" a través de "parlar amb respecte i la tolerància". Així es veu reflectit també quan manifesten la **dificultat** que els ha comportat parlar i tractar la diversitat cultural als docents, inclús amb el fet que una docent no volguí participar, ja que no sabia contestar cap pregunta. Aquest fet, tot i que no ho sembli, també resulta d'utilitat en aquesta investigació, ja que demostra que tot i que aquesta docent porta molts anys treballant en l'àmbit educatiu no coneix o no sap tractar aquest tema d'igual manera que si tingués una formació que l'ajudés a millorar la seua feina en l'aula.

Per una altra banda, a partir del discurs dels mestres s'ha comprovat la identificació que, en general, li adjudiquen al concepte de diversitat cultural. S'ha pogut observar que la majoria del professorat tendeix a estandarditzar aquest terme, ja que el fet de parlar del **terme de diversitat cultural** en l'aula ho relacionen directament amb la presència de diferents alumnes estrangers o minories ètniques, relacionant a aquests amb allò "diferent" (Docent, cas n°3). Tot i que dins d'aquesta majoria no entra a formar part la docent amb formació, ja que aquesta amplia aquesta relació aproximant-se al model intercultural, reconeixent que la diversitat sempre està present, inclús sent d'un mateix lloc perquè hi ha inferències que marquen la diferència de caràcters i reconeixent directament la importància d'aprendre a relacionar-se, partint del respecte i de la tolerància (Docent, cas n°1).

Un altre punt que també es considera interessant és que s'ha vist comprovat que no hi ha quasi **tractament** cap a aquesta diversitat cultural. Alguns docents reconeixen que tracten la interculturalitat puntualment fent activitats folklòriques, com les "*jornades gastronòmiques*" (Docent, cas nº 2), mentre que altres no ho treballen, justificant que en la seva aula estan tots integrats i per tant, "no es fa res especial", perquè no ho veuen necessari (Docent, cas nº3). Per tant, aquestes deixen aquesta diversitat invisible en les seves aules. Amb açò, és necessari destacar que si un professor ignora les peculiaritats culturals dels seus alumnes sols deixa dos opcions bàsiques a aquests: el rebuig de la seua cultura per adoptar la cultura majoritària, o bé la defensa de la seva pròpia cultural rebutjant la cultura que es fomenta en l'escola que, no ho oblidem, és la que tendeix a ignorar a la seva pròpia (Leiva i Merino, 2007).

Per una altra banda, també és necessari remarcar la **metodologia** utilitzada per les docents. Per a poder educar amb el model intercultural és necessari que hi hagi interacció entre l'alumnat i també entre el docent i aquest fet no s'ha observat a penes en els resultats d'aquest estudi. En general, tot i que la majoria dels docents reconeixen en les entrevistes i als qüestionaris que és enriquidor fomentar la interacció entre l'alumnat, en les observacions a l'aula s'ha vist que els docents volen que hi hagi silenci durant tota la sessió. Per tant, aquest fet també resulta contradictori, ja que si realment és vol educar en una societat intercultural és necessari que hi hagi comunicació entre les persones.

Després de realitzar aquesta investigació també es pot parlar de la **resolució dels conflictes** en l'aula. En general, els docents parlen d'educar amb respecte i amb tolerància però per contrari, també ha quedat demostrat en les observacions que tot i que ho han tingut en conter a l'hora de realitzar el discurs, aquest, en alguna ocasió, no ha sigut acompanyat a l'hora de posar-ho en pràctica. En les observacions s'han observat dos maneres diferents de resoldre un conflicte per part del docent. I en aquestes s'ha vist que una de les docents no intervé per a resoldre el conflicte, mentre que l'altra intervé per a resoldre el conflicte, quan un dels alumnes diu "retrassada mental" a una companya i la docent els fa reflexionar justificant que l'alumna no té cap retard perquè trau bones notes. Així doncs, en aquest cas la docent provoca un prejudici cap a aquelles persones que tenen retard mental, tractant-ho com un insult, com aquelles persones que no poden traure bones notes, per tant tot i que pretén resoldre'l acaba discriminant, no afavorint d'aquesta manera la intercultural, la qual té com a objectiu principal acabar amb els prejudicis i les discriminacions.

Per tant, a partir de l'estudi triangulat basat en els tres instruments de recollida de dades s'ha pogut comprovar que tot i que en el discurs realitzat en les entrevistes, els docents manifesten que aposten per una educació intercultural i mostren una actitud crítica cap a les seves accions, en les observacions de l'aula s'ha vist evidenciat que no mostren intencions de canviar i avançar cap a aquest model en l'aula. A més, tots aquests aspectes tractats evidencien que la majoria dels

docents treballen baix un paradigma d'una cultura hegemònica, i açò guia les seves accions dins de l'aula i fan que la diversitat cultural quedi invisibilitzada.

Tots aquests aspectes tractats també es poden **relacionar amb altres teories**. Quant a la resolució de conflictes, es deu entendre que el conflicte no és un mal endèmic ni una variable a controlar, sinó el punt de partida des del que iniciar la co-gestió en l'escola (Sales i Garcia, 1997). A més, en altres estudis com Barreta i Rodas (2012) també es reconeix la idea de relacionar la diversitat cultural amb aquelles persones estrangeres quan diu: “[...]es reconeix principalment l'existència de la diversitat cultural en aquells que es troben allunyats o distants d'ells, és a dir que s'entrecoren en zones distants, amb els que no es té un contacte directe” (p.47).

Amb tot açò queda demostrat que tots aquests aspectes depenen majoritàriament de l'**actitud dels docents** i aquesta està directament relacionada amb la **formació** que aquests tenen cap a la diversitat cultural. Per tant, aquest és un dels aspectes fonamentals que es deu tindre en compte per a poder educar en un model intercultural. Aquesta actitud no deu ser estàtica ni estancar-se, mentre la societat evoluciona, ja que és important evolucionar i adaptar-se als canvis. Amb açò, “estem parlant, doncs, d'un nou perfil docent, d'un professor reflexiu i crític enfront de la diversitat cultural” (Sales, 2012, p.115). Per tant, l'actitud del docent és l'eix principal que deu tindre un docent per a educar, perquè com bé diu Jose Mª Toro (2015) el recurs per excel·lència són els educadors i les educadores. Tots aquests aspectes han servit per a mostrar la necessitat d'introduir un enfocament intercultural més ampli, incloent a tota la població per al desenvolupament de la comunicació i la interacció social entre les diferents cultures en contacte (Sales i Garcia, 1997). Per aquest motiu, per a poder parlar d'un reconeixement de la diversitat cultural tant en les institucions com en la societat és necessari ampliar les nocions sobre el que és la cultura, i deixar de veure-la com un concepte o alguna cosa llunyana, entenent que tots som diversos en algun moment, on la diversitat no s'aprèn, es viu (Barreto i Rodas, 2012).

Per concloure el treball, dir que s'ha vist evidenciada l'escassa formació del professorat quant a la diversitat cultural. Per tant, amb la finalitat de poder avançar i ampliar l'enfocament intercultural que tenen els docents, seria necessari millorar aquesta formació, per tal de millorar les actituds i per conseqüència les accions que aquests tenen en l'aula. I algunes **propostes** per a poder millorar aquesta formació i per tant, ampliar l'enfocament intercultural podrien ser: incorporar l'enfocament intercultural en el desenvolupament professional dels docents, amb les competències necessàries, per a preparar-los enfront de la realitat, és a dir, de la multiculturalitat que hi ha avui en dia en les aules i en la societat; la formació en els centres educatius per aplicar programes d'Educació Intercultural i realitzar reunions o debats per a promoure l'intercanvi d'idees i experiències entre els docents per a debatre sobre millores en aquest tema, entre altres.

8. BIBLIOGRAFIA

Alcalà, M^aJ., (2004), *Educación intercultural. Tendencias e iniciativas de la Unión Europea*, Salamanca, Espanya, Educationis enchiridía.

Álvarez, C. i San Fabián, J.L. (2012). La elección del estudio de caso en investigación educativa. *Gazeta de Antropología*. Recuperado de <http://hdl.handle.net/10481/20644>

Bagant, S., Giménez, N., Montserrat, D. i Ruíz, R. (2005). Actitudes del profesorado hacia la diversidad cultural. *Repositori UJI*. Recuperado de <http://hdl.handle.net/10234/78807>

Barreto, J. i Rodas, M. (2012). Discurso del docente y diversidad cultural: realidades contrapuestas entretejidas. *Revista Infancias Imágenes*. Vol.11 (Nº2), pp. 44-50.

Escarbajal, A. (2011). Hacia la Educación Intercultural. *Revista Interuniversitaria*. Nº18, pp. 131-149.

Leiva, J. (2010). Educación intercultural y convivencia desde la perspectiva docente. *Revista de currículum y formación del profesorado*. Vol.3 (Nº3), pp.251-274.

Leiva, J. i Merino, D. (2007). La función docente en contextos de diversidad cultural. *Revista Iberoamericana de Educación*. Vol. 41 (Nº2), pp. 1-8.

Martínez, C. i Piedad, C. (2006). El método de estudio de caso: estrategia metodológica de la investigación científica. *Pensamiento & Gestión*. Nº20, pp.165-193.

Moliner, L. i Moliner, O. (2010). Percepciones del profesorado sobre la diversidad. *Revista Educación Inclusiva*. Vol.3 (Nº3), pp. 23-33.

Sáez, R. (2006). La educación intercultural. *Revista de Educación*. Vol. Nº 339, pp. 859-881.

Sales, A. (1995) Cuestionario sobre educación intercultural y actitudes hacia la diversidad. Valencia: Nau Llibres.

Sales, A. (2012). La formación intercultural del profesorado: estrategias para un proceso de investigación-acción. *Educatio Siglo XXI*. Vol. 30 (Nº1), pp. 113-132.

Sales, A. i García, R. (1997). *Programas de educación intercultural*. Bilbao, Desclée de Brouwer.

Toro, J. M^a (2015). *Educar con "co-razón"*. Bilbao, Desclée de Brouwer.

Trujillo, F. (2005). En torno a la interculturalidad: reflexiones sobre cultura y comunicación para la didáctica de la lengua. *Porta Linguarum*. Vol.4, pp. 23-39.

9. ANNEXOS

9.1. QÜESTIONARIS

9.1.1. Qüestionari realitzat.

DADES PERSONALS

Centre en què treballes:

Nivell educatiu:

Assignatures que imparteixes:

Anys d'experiència:

Edat:

Sexe:

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Quants alumnes d'altres cultures assisteixen a la teva classe?

De quina cultura són?

En quin nivell educatiu estàs?

Ha rebut alguna formació sobre Educació Intercultural? Sí/No

En cas afirmatiu, de quin tipus?

Coneixes alguna experiència educativa intercultural?

Has participat en algun programa o projecte intercultural?

A CONTINUACIÓ PRESENTEM UNA SÈRIE D'AFIRMACIONS SOBRE LES QUE DEMANEN LA TEVA OPINIÓ O ACTITUT PERSONAL

Per a respondre a aquesta escala, qualifica cadascuna d'aquestes afirmacions segons el grau d'acord amb la mateixa, tenint en compte que:

CODI	VALORACIÓ
1	Molt d'acord
2	D'acord
3	Indiferent
4	En desacord
5	Molt en desacord

BLOC I: CREENCES I ACTITUDS CAP A L'EDUCACIÓ INTERCULTURAL.

A.- L'EDUCACIÓ INTERCULTURAL...

1.- Consisteix en cursos compensatoris per a alumnes immigrants amb retards en l'aprenentatge.	1	2	3	4	5
2.- Consisteix a ensenyar la llengua i la cultura pròpia a les minories ètniques en l'escola.	1	2	3	4	5
3.- Pretén la igualtat d'oportunitats per a tots els alumnes de qualsevol cultura.	1	2	3	4	5
4.- Afavoreix actituds de respecte i valoració de la diversitat cultural.	1	2	3	4	5
5.- L'Educació Intercultural és necessària en les escoles amb un alt percentatge d'alumnes d'altres cultures.	1	2	3	4	5
6.- L'Educació Intercultural és necessària en les escoles amb un alt percentatge d'alumnes d'altres cultures.	1	2	3	4	5
7.- No és necessari abordar l'Educació Intercultural en les escoles.	1	2	3	4	5
8.- Els alumnes d'altres cultures deuen adaptar-se a les nostres escoles.	1	2	3	4	5
9.- Seria preferible evitar els conflictes creant escoles específiques per a cada grup cultural.	1	2	3	4	5
10.- La cultura s'entén com un concepte obert, canviant i interactiu.	1	2	3	4	5
11.- L'evolució i el canvi cultural es produeix quan els diferents grups interactuen i es mesclen, enriquint la mateixa cultura amb elements d'altres.	1	2	3	4	5

B.- ELS PROGRAMES D'EDUCACIÓ INTERCULTURAL...

12.- Són competència d'equip d'experts externs a l'escola.	1	2	3	4	5
13.- Deuen aplicar-se tan sols en l'Educació Secundària Obligatòria.	1	2	3	4	5
14.- Deuen aplicar-se en tota l'Ensenyança Bàsica.	1	2	3	4	5
15.- Deuen dirigir-se a l'alumnat, exclusivament.	1	2	3	4	5
16.- Deuen dirigir-se al professorat, exclusivament.	1	2	3	4	5
17.- És convenient que es desenvolupen en aules especials amb el professorat de reforç, tan sols per alumnes d'altres cultures.	1	2	3	4	5
18.- Deuen portar-se a terme de manera transversal, entre les diferents àrees.	1	2	3	4	5
19.- Estaria disposat a participar en un programa d'Educació Intercultural.	1	2	3	4	5

BLOC II: ACTITUDS CAP A LA DIVERSITAT CULTURAL.

20.- Els majors problemes que tinc amb l'alumnat d'altres cultures són de disciplina.	1	2	3	4	5
21.- En l'aula, intento separar els problemes relacionats amb la multiculturalitat de la resta de sistema educatiu.	1	2	3	4	5
22.- Els desavantatges dels alumnes de minories culturals provenen del seu ambient familiar deficitari.	1	2	3	4	5
23.- Preferiria no tindre alumnes d'altres cultures en la meua aula.	1	2	3	4	5
24.- Els conflictes en l'aula es produeixen sobretot per un rebuig de la majoria cap a les minories culturals.	1	2	3	4	5
25.- La presència d'alumnes d'altres cultures baixa la qualitat del meu ensenyament.	1	2	3	4	5
26.- Em resulta més agradable tractar amb els pares dels alumnes de la meua cultura.	1	2	3	4	5
27.- Seria molt difícil per a mi treballar amb professors d'altres cultures en el meu centre.	1	2	3	4	5
28.- Els alumnes de minories culturals mostren generalment menys capacitat d'aprenentatge.	1	2	3	4	5
29.- Em donaria vergonya introduir a un gità o un àrab en el meu cercle d'amistats.	1	2	3	4	5
30.- En l'aula, tracto de compensar totes les diferències culturals fins aconseguir la uniformitat total.	1	2	3	4	5
31.- La diversitat és un problema que es deu solucionar.	1	2	3	4	5
32.- Normalment, tan sols planteja l'Educació Intercultural quan en l'escola sorgeix algun conflicte entre els membres de la comunitat escolar.	1	2	3	4	5
33.- En l'aula, intento integrar a l'alumnat en el sistema ordinari.	1	2	3	4	5

34.- És més important exaltar les diferències que centrar-se en les compatibilitats culturals.	1	2	3	4	5
35.- La diversitat enriqueix la interacció entre les persones.	1	2	3	4	5
36.- És necessari que cada grup no tan sols conegui la seva pròpia cultura, sinó que tots reconeguin i valoren la diversitat cultural.	1	2	3	4	5
37.- En l'aula, intento aprofitar qualsevol moment i circumstància de l'àmbit educatiu per incorporar una visió intercultural en la vida quotidiana del centre.	1	2	3	4	5
38.- Amb continuïtat, intento promoure sentiments positius d'unitat i tolerància entre els alumnes i reduir els estereotips.	1	2	3	4	5

9.1.2. QÜESTIONARI D'AUXILIADORA SALES (1995)

DATOS PERSONALES

Centro en el que trabaja:	
Nivel educativo:	
Asignaturas que imparte:	
Años de experiencia:	
Edad:	Sexo:

INFORMACIÓN COMPLEMENTÀRIA

¿Cuántos alumnos de otras culturas hay en tu centro?
¿Cuántos alumnos de otras culturas asisten a su clase?
¿De qué cultura son?
¿En qué nivel educativo están?
¿Ha recibido alguna formación sobre Educación Intercultural? Sí/No
En caso afirmativo, ¿de qué tipo?
¿Conoce alguna experiencia educativa intercultural?
¿Ha participado en algún programa o proyecto intercultural?

A CONTINUACIÓN PRESENTAMOS UNA SERIE DE AFIRMACIONES SOBRE LAS QUE PEDIMOS SU OPINIÓN O ACTITUD PERSONAL

Para responder a esta escala, califique cada una de las afirmaciones según su grado de acuerdo con la misma, teniendo en cuenta que:

CÓDIGO	VALORACIÓN
1	Muy de acuerdo
2	De acuerdo
3	Indiferente
4	En desacuerdo
5	Muy en desacuerdo

BLOQUE I: CREENCIAS Y ACTITUDES HACIA LA EDUCACIÓN INTERCULTURAL.

A.- LA EDUCACIÓN INTERCULTURAL...

1.- Consiste en cursos compensatorios para alumnos inmigrantes con retrasos en el aprendizaje.	1	2	3	4	5
2.- Consiste en enseñar la lengua y la cultura propia a las minorías étnicas en la escuela.	1	2	3	4	5
3.- Tiene como objetivo fundamental escolarizar juntos a los niños de todas las culturas.	1	2	3	4	5
4.- Pretende la igualdad de oportunidades para todos los alumnos de cualquier otra cultura.	1	2	3	4	5
5.- Favorece actitudes de respeto y valoración de la diversidad cultural.	1	2	3	4	5
6.- La Educación Intercultural es necesaria sólo en las escuelas con alumnos de otras culturas.	1	2	3	4	5
7.- La Educación Intercultural es necesaria en las escuelas con un alto porcentaje de alumnos de otras culturas.	1	2	3	4	5
8.- No es necesario abordar la Educación Intercultural en las escuelas.	1	2	3	4	5
9.- Los alumnos de otras culturas deben adaptarse a nuestras escuelas.	1	2	3	4	5
10.- Sería preferible evitar los conflictos creando escuelas específicas para cada grupo cultural.	1	2	3	4	5

B.- LA FORMACIÓN DEL PROFESOR EN EDUCACIÓN INTERCULTURAL:

11.- Sólo es necesaria cuando se tienen alumnos de otras culturas en el aula.	1	2	3	4	5
12.- No es necesaria una formación específica en Educación Intercultural.	1	2	3	4	5
13.- Debería formarse a profesores de minorías culturales para llevar a cabo la Educación Intercultural.	1	2	3	4	5

14.- La formación del profesor debe centrarse en el conocimiento de una o varias culturas.	1	2	3	4	5
15.- La formación debe centrarse en las actitudes positivas hacia la diversidad cultural.	1	2	3	4	5
16.- La formación debe centrarse prioritariamente en estrategias y técnicas educativas para trabajar con alumnos de distintas culturas.	1	2	3	4	5
17.- La formación se centrará básicamente en conocer experiencias interculturales para adaptarlas al propio contexto.	1	2	3	4	5

C.- LOS PROGRAMAS DE EDUCACIÓN INTERCULTURAL...

18.- Son competencia de equipo de expertos externos a la escuela.	1	2	3	4	5
19.- Deberían aplicarse sólo en la Educación Secundaria Obligatoria.	1	2	3	4	5
20.- Deberían aplicarse en toda la Enseñanza Básica.	1	2	3	4	5
21.- Deben dirigirse a los alumnos, exclusivamente.	1	2	3	4	5
22.- Deben dirigirse a los profesores.	1	2	3	4	5
23.- Se centrarán en organizar actividades culturales extraescolares.	1	2	3	4	5
24.- Es importante que potencien actitudes de respeto a la diversidad cultural entre los alumnos.	1	2	3	4	5
25.- Deberían centrarse en enseñar a los alumnos características de otras culturas.	1	2	3	4	5
26.- Es conveniente que se desarrollen en aulas especiales con profesorado de apoyo, sólo para alumnos de otras culturas.	1	2	3	4	5
27.- Debería llevarse a cabo de manera transversal, entre las distintas áreas.	1	2	3	4	5
28.- Estaría dispuesto a participar en un programa de Educación Intercultural.	1	2	3	4	5

BLOQUE II: ACTITUDES HACIA LA DIVERSIDAD CULTURAL.

29.- Los mayores problemas que tengo con alumnos de otras culturas son de disciplina.	1	2	3	4	5
30.- Las desventajas de los alumnos de minorías culturales provienen de su ambiente familiar deficitario.	1	2	3	4	5
31.- Preferiría no tener alumnos de otras culturas en mi aula.	1	2	3	4	5
32.- Tendría menos problemas en clase con alumnos gitanos que árabes.	1	2	3	4	5
33.- Me resulta difícil motivar a los alumnos de minorías culturales para trabajar en clase.	1	2	3	4	5
34.- Los conflictos en el aula se producen sobre todo por el rechazo de la mayoría hacia las minorías culturales.	1	2	3	4	5
35.- La presencia de alumnos de otras culturas baja la calidad de mi enseñanza.	1	2	3	4	5

36.- Me molesta la falta de higiene personal de los alumnos gitanos, árabes y africanos.	1	2	3	4	5
37.- Me resulta más agradable tratar con los padres de los alumnos de mi cultura.	1	2	3	4	5
38.- Sería muy difícil para mí trabajar con profesores de otras culturas en mi centro.	1	2	3	4	5
39.- Estaría dispuesto a emprender una iniciativa en mi centro en favor de la educación en distintas lenguas.	1	2	3	4	5
40.- No creo necesario cuestionar mis valores culturales a estas alturas de mi vida.	1	2	3	4	5
41.- Mis compañeros se negarían a colaborar en un programa de educación intercultural.	1	2	3	4	5
42.- Me molesta que otros grupos culturales traten de introducir sus valores en nuestras escuelas.	1	2	3	4	5
43.- Preferiría que no hubiesen inmigrantes viviendo en mi barrio.	1	2	3	4	5
44.- Los alumnos de minorías culturales muestran generalmente menor capacidad de aprendizaje.	1	2	3	4	5
45.- Me avergonzaría introducir a un gitano o un árabe en mi círculo de amistades.	1	2	3	4	5
46.- La llegada progresiva de inmigrantes africanos ha aumentado los problemas de delincuencia y drogadicción.	1	2	3	4	5

9.1.3. RESULTATS DE CADA ÍTEM DEL QÜESTIONARI REALITZAT

BLOC I: CREENCES I ACTITUDS CAP A L'EDUCACIÓ INTERCULTURAL.

A.- L'EDUCACIÓ INTERCULTURAL...

1.- Consisteix en cursos compensatoris per a alumnes immigrants amb retards en l'aprenentatge.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	0
2	D'acord	27,78
3	Indiferent	0
4	En desacord	27,78
5	Molt en desacord	44,44

2.- Consisteix a ensenyar la llengua i la cultura pròpia a les minories ètniques en l'escola.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,56
2	D'acord	22,22
3	Indiferent	22,22
4	En desacord	33,33
5	Molt en desacord	16,67

3.- Pretén la igualtat d'oportunitats per a tots els alumnes de qualsevol cultura.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	73,69
2	D'acord	15,79
3	Indiferent	0
4	En desacord	5,26
5	Molt en desacord	5,26

4.- Afavoreix actituds de respecte i valoració de la diversitat cultural.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	78,95
2	D'acord	15,79
3	Indiferent	0
4	En desacord	0
5	Molt en desacord	5,26

5.- L'Educació Intercultural és necessària en les escoles amb un alt percentatge d'alumnes d'altres cultures.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	63,16
2	D'acord	21,05
3	Indiferent	10,53
4	En desacord	0
5	Molt en desacord	5,26

7.- No és necessari abordar l'Educació Intercultural en les escoles.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,26
2	D'acord	0
3	Indiferent	0
4	En desacord	26,32
5	Molt en desacord	68,42

8.- Els alumnes d'altres cultures deuen adaptar-se a les nostres escoles.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	11,11
2	D'acord	55,56
3	Indiferent	5,55
4	En desacord	11,11
5	Molt en desacord	16,67

9.- Seria preferible evitar els conflictes creant escoles específiques per a cada grup cultural.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,26
2	D'acord	0
3	Indiferent	0
4	En desacord	15,79
5	Molt en desacord	78,95

B.- ELS PROGRAMES D'EDUCACIÓ INTERCULTURAL...

12.- Són competència d'equip d'experts externs a l'escola.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,26
2	D'acord	5,26
3	Indiferent	10,54
4	En desacord	52,63
5	Molt en desacord	26,31

13.- Deuen aplicar-se tan sols en l'Educació Secundària Obligatòria.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,56
2	D'acord	0
3	Indiferent	0
4	En desacord	33,33
5	Molt en desacord	61,11

14.- Deuen aplicar-se en tota l'Ensenyança Bàsica.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	57,89
2	D'acord	36,85
3	Indiferent	0
4	En desacord	0
5	Molt en desacord	5,26

15.- Deuen dirigir-se a l'alumnat, exclusivament.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,26
2	D'acord	0
3	Indiferent	0
4	En desacord	63,16
5	Molt en desacord	31,58

16.- Deuen dirigir-se al professorat, exclusivament.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,26
2	D'acord	0
3	Indiferent	0
4	En desacord	57,89
5	Molt en desacord	36,85

17.- És convenient que es desenvolupen en aules especials amb el professorat de reforç, tan sols per alumnes d'altres cultures.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,26
2	D'acord	0
3	Indiferent	0
4	En desacord	57,89
5	Molt en desacord	36,85

18.- Deuen portar-se a terme de manera transversal, entre les diferents àrees.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
-------------	------------------	------------------------------

1	Molt d'acord	61,11
2	D'acord	33,33
3	Indiferent	0
4	En desacord	0
5	Molt en desacord	5,56

19.- Estaria disposat a participar en un programa d'Educació Intercultural.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	36,84
2	D'acord	42,10
3	Indiferent	21,06
4	En desacord	0
5	Molt en desacord	0

BLOC II: ACTITUDS CAP A LA DIVERSITAT CULTURAL.

20.- Els majors problemes que tinc amb l'alumnat d'altres cultures són de disciplina.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	11,11
2	D'acord	11,11
3	Indiferent	11,11
4	En desacord	44,45
5	Molt en desacord	22,22

21.- En l'aula, intento separar els problemes relacionats amb la multiculturalitat de la resta de sistema educatiu.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,26
2	D'acord	0
3	Indiferent	15,79
4	En desacord	36,85
5	Molt en desacord	42,10

22.- Els desavantatges dels alumnes de minories culturals provenen del seu ambient familiar deficitari.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,56
2	D'acord	22,22
3	Indiferent	16,67
4	En desacord	44,44
5	Molt en desacord	11,11

23.- Preferiria no tindre alumnes d'altres cultures en la meva aula.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,26
2	D'acord	0
3	Indiferent	0
4	En desacord	47,37
5	Molt en desacord	47,37

24.- Els conflictes en l'aula es produeixen sobretot per un rebuig de la majoria cap a les minories culturals.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	11,11
2	D'acord	33,33
3	Indiferent	0
4	En desacord	27,78
5	Molt en desacord	27,78

25.- La presència d'alumnes d'altres cultures baixa la qualitat del meu ensenyament.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	5,26
2	D'acord	15,79
3	Indiferent	5,26
4	En desacord	42,11
5	Molt en desacord	31,58

26.- Em resulta més agradable tractar amb els pares dels alumnes de la meva cultura.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
-------------	------------------	------------------------------

1	Molt d'acord	0
2	D'acord	10,53
3	Indiferent	26,31
4	En desacord	15,79
5	Molt en desacord	47,37

27.- Seria molt difícil per a mi treballar amb professors d'altres cultures en el meu centre.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	0
2	D'acord	5,26
3	Indiferent	10,53
4	En desacord	31,58
5	Molt en desacord	52,63

28.- Els alumnes de minories culturals mostren generalment menys capacitat d'aprenentatge.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	0
2	D'acord	5,26
3	Indiferent	5,26
4	En desacord	31,59
5	Molt en desacord	57,89

29.- Em donaria vergonya introduir a un gità o un àrab en el meu cercle d'amistats.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	0
2	D'acord	5,26
3	Indiferent	5,26
4	En desacord	31,59
5	Molt en desacord	57,89

30.- En l'aula, tracto de compensar totes les diferències culturals fins aconseguir la uniformitat total.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	10,53
2	D'acord	52,63
3	Indiferent	5,26
4	En desacord	21,05

5	Molt en desacord	10,53
---	------------------	-------

31.- La diversitat és un problema que es deu solucionar.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	10,53
2	D'acord	15,78
3	Indiferent	10,53
4	En desacord	10,53
5	Molt en desacord	52,63

32.- Normalment, tan sols plantejo l'Educació Intercultural quan en l'escola sorgeix algun conflicte entre els membres de la comunitat escolar.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	0
2	D'acord	22,22
3	Indiferent	11,11
4	En desacord	44,45
5	Molt en desacord	22,22

33.- En l'aula, intento integrar a l'alumnat en el sistema ordinari.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	52,94
2	D'acord	41,18
3	Indiferent	0
4	En desacord	0
5	Molt en desacord	5,88

34.- És més important exaltar les diferències que centrar-se en les compatibilitats culturals.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	6,67
2	D'acord	11,11
3	Indiferent	11,11
4	En desacord	33,33
5	Molt en desacord	38,89

35.- La diversitat enriqueix la interacció entre les persones.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	72,22
2	D'acord	22,22
3	Indiferent	0
4	En desacord	0
5	Molt en desacord	5,56

36.- És necessari que cada grup no tan sols conegui la seva pròpia cultura, sinó que tots reconeixin i valoren la diversitat cultural.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	72,22
2	D'acord	22,22
3	Indiferent	0
4	En desacord	5,56
5	Molt en desacord	0

37.- En l'aula, intento aprofitar qualsevol moment i circumstància de l'àmbit educatiu per incorporar una visió intercultural en la vida quotidiana del centre.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	50
2	D'acord	44,44
3	Indiferent	0
4	En desacord	5,56
5	Molt en desacord	0

38.- Amb continuïtat, intento promoure sentiments positius d'unitat i tolerància entre els alumnes i reduir els estereotips.

CODI	VALORACIÓ	PERCENTATGES en %
1	Molt d'acord	66,67
2	D'acord	27,77
3	Indiferent	0
4	En desacord	0
5	Molt en desacord	5,56

9.1.4. TAULES DELS RESULTATS DESTACATS

Taula 1. Ítems amb grau < o = 2 (Majoria d'acord)

ÍTEMS	PERCENTATGES QUE ESTAN D'ACORD I MOLT D'ACORD
3.- Pretén la igualtat d'oportunitats per a tots els alumnes de qualsevol cultura.	73,69%
4.- Afavoreix actituds de respecte i valoració de la diversitat cultural.	78,95%
5.- L'Educació Intercultural és necessària en les escoles amb un alt percentatge d'alumnes d'altres cultures.	84,21%
8.- Els alumnes d'altres cultures deuen adaptar-se a les nostres escoles.	66,67%
14.- Deuen aplicar-se en tota l'Ensenyança Bàsica.	94,74%
19.- Estaria disposat a participar en un programa d'Educació Intercultural.	78,94%
33.- En l'aula, intento integrar a l'alumnat en el sistema ordinari.	94,12%
35.- La diversitat enriqueix la interacció entre les persones.	94,44%
36.- És necessari que cada grup no tan sols conegui la seva pròpia cultura, sinó que tots reconeguin i valoren la diversitat cultural.	94,44%
37.- En l'aula, intento aprofitar qualsevol moment i circumstància de l'àmbit educatiu per incorporar una visió intercultural en la vida quotidiana del centre.	94,44%
38.- Amb continuïtat, intento promoure sentiments positius d'unitat i tolerància entre els alumnes i reduir els estereotips.	94,44%
18.- Deuen portar-se a terme de manera transversal, entre les diferents àrees.	94,44%

Taula 2. Ítems amb > o = 3 (Majoria desacord)

ÍTEMS	PERCENTATGES QUE ESTAN DESACORD I MOLT DESACORD
1.- Consisteix en cursos compensatoris per a alumnes immigrants amb retards en l'aprenentatge.	72,22%
7.- No és necessari abordar l'Educació Intercultural en les escoles.	94,74%
9.- Seria preferible evitar els conflictes creant escoles específiques per a cada grup cultural.	94,74%
12.- Són competència d'equip d'experts externs a l'escola.	78,94%
13.- Deuen aplicar-se tan sols en l'Educació Secundària Obligatòria.	94,44%
15.- Deuen dirigir-se a l'alumnat, exclusivament.	94,74%

16.- Deuen dirigir-se al professorat, exclusivament.	94,74%
17.- És convenient que es desenvolupen en aules especials amb el professorat de reforç, tan sols per alumnes d'altres cultures.	94,74%
21.- En l'aula, intento separar els problemes relacionats amb la multiculturalitat de la resta de sistema educatiu.	78,95%
23.- Preferiria no tindre alumnes d'altres cultures en la meua aula.	94,74%
27.- Seria molt difícil per a mi treballar amb professors d'altres cultures en el meu centre.	84,21%
28.- Els alumnes de minories culturals mostren generalment menys capacitat d'aprenentatge.	89,48%
29.- Em donaria vergonya introduir a un gità o un àrab en el meu cercle d'amistats.	89,48%
34.- És més important exaltar les diferències que centrar-se en les compatibilitats culturals.	72,22%

Taula 3. Ítems més igualitaris

ÍTEMS	PERCENTATGES D'ACORD I MOLT D'ACORD	PERCENTATGES DESACORD I MOLT DESACORD
2.- Consisteix a ensenyar la llengua i la cultura pròpia a les minories ètniques en l'escola.	27,78%	50%
20.- Els majors problemes que tinc amb l'alumnat d'altres cultures són de disciplina.	22,22%	66,67%
22.- Els desavantatges dels alumnes de minories culturals provenen del seu ambient familiar deficitari.	27,78%	55,55%
24.- Els conflictes en l'aula es produeixen sobretot per un rebuig de la majoria cap a les minories culturals.	44,44%	55,56%
26.- Em resulta més agradable tractar amb els pares dels alumnes de la meua cultura.	10,53%	63,16%
30.- En l'aula, tracto de compensar totes les diferències culturals fins aconseguir la uniformitat total.	63,16%	31,56%
31.- La diversitat és un problema que es deu solucionar.	26,32%	63,26%
32.- Normalment, tan sols plantejo l'Educació Intercultural quan en l'escola sorgeix algun conflicte entre els membres de la comunitat escolar.	22,22%	66,67%

9.2. NOTES DE CAMP DE LES OBSERVACIONS REALITZADES

9.2.1. CAS N°1

Data: Dilluns 2 de maig del 2016

Curs: 3r

Assignatura: Matemàtiques

Participant: n°1

Hora: 11:00

Context: Aquesta classe està formada per 22 alumnes, dels quals hi ha 12 xiques i 10 xics. En la classe hi ha dos alumnes estrangers, un xiquet de Brasil i una xiqueta de Romania. Destacar que aquests entenen perfectament el valencià, tot i que parlar-ho els costa una mica més. L'ambient en l'aula és prou mogut, sobretot pel comportament de dos alumnes que repercuteix en la resta de la classe. Estan asseguts en les taules per grups de 3 o 4 membres. L'escriptori de la docent es troba al costat dret de la pissarra digital. L'aula està decorada per molts treballs que han realitzat els alumnes i, a més, hi ha una gran biblioteca en una taula i cadires més menudes al final de l'aula.

En aquesta sessió, continuen avançant el tema de ciències naturals. Estan treballant per equips investigant sobre el tema dels aliments. Però abans com que són les 15:30h fan uns exercicis de relaxació (com la majoria de les vesprades, segons ha comentat la tutora).

Docent: Bé, ens sentem tots. Guardem el que tenim damunt les taules i els encarregats surten amb mi.

Es preparen tots per a fer els exercicis de relaxació, mentre que la mestra posa música tranquil·la en la pissarra digital. Els encarregats i la tutora es passegen per l'aula fent massatges a la resta de companys. Un dels alumnes no para de fer sorolls i de molestar a la resta de la classe.

Alumna: Pots parar ja?

Docent: Val... recordem que estem fent els exercicis de relaxació, deu haver silenci... Cadascú pensa alguna cosa que li faja sentir bé. (Mentre la docent ho diu, camina i s'apropa al xiquet que estava fent sorolls i li demana per favor que pare i que tanque els ulls per a fer la relaxació, una volta els tanca li fa el massatge).

Continuen fent els massatges durant 5 minuts i quan acaben cadascú diu el que ha imaginat. Van alçant les mans i la mestra dona torn de paraula.

Alumne: Jo he imaginat que estava al pati jugant a futbol.

Alumna: Jo estava en un jardí rodejada de flors.

Alumna: Jo que estava en la piscina.

Alumne: Ala... jo també. I me tirava d'un tobogan.

Es sent parlar a la resta dels alumnes, motivats pel tema de la piscina. Llavors, comencen a comentar algunes coses sobre la piscina. Però la mestra intenta tallar-los ràpidament.

Docent: Val, no ens n'anem del tema. Ara que ja estem una mica més relaxats i hem recuperat energia podem continuar amb el treball dels aliments. Heu portat més informació?

Els alumnes alguns diuen que sí, altres no contesten....

Docent: Val, doncs posem sobre la taula tota la informació que tenim i podem continuar llegint i pensant que és el que aneu a posar en el vostre treball. Recordeu que no tot és important, ja sou majorets per a buscar allò més important per a què vos quede un bon treball.

Alumna: Però és que del meu grup tan sols he portat jo informació...

Docent: A sí? Doncs... ara passaré per cada taula a veure quants n'heu portat. Teniu que ser més responsables que ja esteu en 3r!

Comencen a treballar en els grups. Es sent prou de soroll, perquè parlen entre ells. En general, tots els grups treballen i van avançant, mentre que en un dels grups apareix un petit conflicte. Dos xiquets no volen treballar i l'altra companya es sent ofuscada en veure que no avancen. L'alumna li ho diu a la tutora i la tutora s'arrima.

Docent: Que penseu que perquè estem treballant en grup, vosaltres dos ja no aneu a fer res? Açò conta de nota com un control i la feina és responsabilitat dels tres, així que més val que us poseu ja a treballar.

Els alumnes es posen a treballar. Tots els grups treballen, hi ha alumnes que ajuden a altres. En general, en aquesta sessió hi ha interacció total. La docent, mentre aquests treballen, es passeja per les taules ajudant als que tenen dubtes.

Docent: Aquells que vulguin fer l'esborrany ja, que agafen el full de la meua taula.

Alguns alumnes s'alcen per agafar-lo. La resta continua treballant durant tota la sessió. Llavors, arriba el final de la sessió.

Docent: Val, falten uns minuts anem arreplegant tots els materials i ens posem a la fila.

Els alumnes ho arrepleguen tot molt ràpid, ja que volen posar-se els primers a la fila. Llavors, mentre arrepleguen i es posen a la fila apareix una de les alumnes amb molt mala cara(aquesta xiqueta presenta una mica de retard afectat per una malaltia del cervell, del qual l'han operat).

Alumna: Estic farta de X (referint-se a un company).

Docent: Que ha passat ara? (La docent crida a l'altre alumne que està involucrat en el conflicte)

S'ajunten els tres membres i comencen a parlar sobre el que ha passat. L'alumna està molt enfadada perquè el seu company li ha dit "retrassada mental", ell reconeix que és veritat.

Docent: I per que li dius això? Tu saps el que significa això?

L'alumne baixa el cap i no contesta. La mestra li puja la mirada i li explica el que es eixa malaltia. I després d'explicar-ho li pregunta:

Docent: A tu et sembla que ella té eixa malaltia?

Alumne: No...

Docent: Llavors, per què li ho dius? Tu saps les notes que trau ella? Ella trau molt bones notes... inclús algunes millor que les teues. I veritat que a tu no t'agradaria que t'ho digueren?

L'alumne reconeix que no li agradaria. I llavors, la mestra fa que es demanen perdó. Però l'alumna no vol. Per tant, la mestra li aconsella que pense de veritat si li aporta alguna cosa positiva estar enfadada, per una cosa que no és.

Es posen tots els alumnes a la fila i esperen a que arribi l'especialista. Es mostren prou alterats.

9.2.2. CAS N°2

Data: Dimarts 3 de maig del 2016

Curs: 6é

Assignatura: Matemàtiques

Participant: n°2

Hora: 11:00

Context: És l'hora de després del pati, la classe està formada per 20 alumnes. Concretament, hi ha 8 xics i 12 xiques, entre els quals, hi ha un xiquet marroquí i un altre romanès. Els dos membres ja porten temps al poble i a l'escola. Els alumnes estan asseguts per parelles, formant tres columnes en la classe, ocupant gran part de l'espai de l'aula. Destacar que d'aquests, hi ha tres xiquets que no estan per parelles, sinó sols (segons m'ha comunicat la mestra, per mal comportament en l'aula). L'escriptori del docent està ubicat enfront de les taules dels alumnes al costat esquerre de la pissarra. La classe és prou gran, tenen una petita biblioteca al fons de l'aula i, a més, està decorada per treballs fets pels xiquets i xiquetes.

En aquesta sessió fan matemàtiques, tornen del pati i estan un poc alterats.

Docent: Val ja està bé. Ens sentem als llocs i tragueu el llibre i els deures de matemàtiques.

Encara es sent molt de soroll i alguns alumnes encara estan de peu. La docent està encenent la pissarra digital.

Docent: VAL JA! (Cridant) No ho tornaré a repetir.

L'aula ja està més tranquil·la. Els xiquets i xiquetes estan asseguts als seus llocs amb la llibreta i els llibres damunt la taula.

Docent: Algú no ha fet els deures?

Alumne: Jo no ho vaig recordar.

Docent: I per a què vols l'agenda? Que la tenim per a tindre-la dins la motxilla i ja està?

Hi ha silenci en l'aula.

Docent: Val, avui comencem per aquesta fila. Comences tu (referint-se a una de les alumnes).

L'alumna comença a corregir (des del seu lloc) i s'equivoca.

Docent: Ai... crec que t'has equivocat. La resta esteu d'acord?

Ho discuteixen junts i arriben a una conclusió. Continuen corregint, cada apartat dels exercicis ho fa un alumne diferent.

Docent: Val, a qui li toca el següent exercici?

Alumne marroquí: A "Casper"... (es riu al mateix temps)

Docent: A veure... i qui és Casper? (L'alumne no contesta) Tu que tens la llicència per a fer tonteries?

Alumne: No...

Docent: Tens ganes de fer tonteries? Això en esta classe està prohibit... o no ho recordes? (L'alumne baixa el cap i no contesta).

Continuen corregint els exercicis de deures. Destacar que utilitzen la pissarra digital per a comprovar els resultats dels exercicis. A més, quan van a corregir els problemes la docent els fa sortir a la pissarra.

Docent: Qui té el primer problema fet? (Un alumne alça el braç) Val, surt a la pissarra a fer-lo.

El xiquet fa el problema a la pissarra. Una vegada està corregit, la mestra torna a preguntar qui vol sortir a fer el següent problema. Sempre alcen la mà els mateixos alumnes. Els alumnes estan molt callats.

En un dels alumnes que surt a la pissarra la mestra li crida l'atenció per la seva lletra.

Docent: Això que són llonganisses? O botifarres?

S'escolten risses en l'aula. El xiquet ho esborra i ho torna a fer amb millor lletra. La docent es troba durant tota la sessió asseguda a la seva cadira, corregint des del seu lloc. Quan ja porten una estona corregint, els alumnes ja comencen a parlar entre ells. La mestra crida l'atenció als dos alumnes estrangers (que estan asseguts junts) per a què callen.

Docent: A veure, vosaltres dos, ja estarà bé de tan de xarrar.

Alumne marroquí: Si jo no he fet res...

Docent: No poc, que vos estic veient jo. Així que va a corregir els deures! El que acaba de fer la teva companya en la pissarra ho entens? (li pregunta al xiquet marroquí)

Alumne: No ho entenc molt bé.

Docent: I per què no ho preguntes? Va a veure... (la docent explica en veu alta l'activitat que el xiquet no entén, per si hi ha algun altre que no tampoc l'entén).

La docent deixa 10 minuts més per a què facin més activitats.

Finalitza la sessió, mentre els alumnes estan treballant. En general, els alumnes escolten a la mestra, tot i que ella exigeix moltes vegades que hi hagi silenci en classe. No hi ha quasi interacció entre els alumnes.

9.3.3. CAS N°3

Data: Divendres 30 de abril del 2016

Curs: 1r

Assignatura: Llengua castellana

Participant: n°3

Hora: 09:00h

Context: És la primera hora del matí, hi ha presents 20 alumnes. Aquesta classe està formada per 9 xiquets i 11 xiquetes, entre les quals, hi ha una xiqueta marroquina, la qual porta en Betxí des dels 3 anys. La mestra participant és la tutora d'aquest curs durant aquest any complet. Els alumnes estan asseguts per grups, en taules de quatre o cinc membres, ocupant quasi tot l'espai de l'aula. L'escriptori del docent està ubicat enfront de les taules dels alumnes al costat esquerre de la pissarra. La classe és prou gran, molt il·luminada i decorada per treballs fets pels xiquets i xiquetes (hi ha un llistat dels alumnes de la classe, un llistat amb els encarregats de cada dia, etc).

En aquesta sessió fan castellà, però primer la mestra entra a l'aula dóna el bon dia, els encarregats passen llista per veure qui ha faltat i posa la data a la pissarra. En general, els alumnes escolten a la mestra, tot i que ella exigeix moltes vegades que hi hagi silenci en classe, quan alguns dels alumnes interaccionen molt entre ells. Els amenaça diverses vegades a alguns dels alumnes que parlen en apuntar-los a la llista de mal comportament que tenen penjada al costat de la pissarra.

Docent: Bon dia, comencem ja tots amb els ulls oberts, orelles obertes i prestem atenció. Vinga va... encarregats passem llista.

Es sent murmurar i sorolls. Els encarregats passen llista i la mestra recorda que parlen en castellà.

Alumna: Que fem en els fulls de deures?

Docent: Guardeu-lo i després passe a veure-ho.

Entra una xiqueta tard. Es sent soroll en la classe.

Alumne (a la xiqueta que ha entrat tard): T'has adormit eh...

Docent: Val ja esta bé, a veure si tinc que començar a apuntar a la llista.

Es sent uns segons de silenci. La docent es gira per a agafar les fitxes de castellà i els alumnes tornen a parlar entre ells. La docent torna a demanar silenci i apunta a dos alumnes a la llista, com a castic d'estar parlant.

Docent: Vale, ahora haremos una ficha de castellano. Ponemos primero el nombre y la fecha (ho diu al mateix temps que ho reparteix als alumnes).

Docent (a un dels alumnes): Sentat bé.... A veure si ara que estem en primer ja no sabem sentar-nos.

Docent: Vale, boca cerrada y... ¡plim! A trabajar. Y por cierto, otra cosita de quien es este examen que no tiene nombre? Me tocarà poner-le un 0 (irònicament).

Es sent soroll entre els alumnes. I un dels alumnes reconeix que és d'ell.

Un altre alumne: Que "raro"...

Docent: Val ja està...

Comencen els xiquets a fer la feina. La docent passeja per l'aula per veure la feina que fan i si han posat el nom i la data.

Docent: No volveré a recordar que pongais el nombre y la fecha. Quien no lo ponga, le pondré un gomet enfadado.

Docent: A ver... conoceis algun tipo de arbol? (referint-se a la fitxa)

Alumnes: Olivo, pino...

Docent: Muy bien, pues los marcamos de color verde.

Continuen els xiquets i xiquetes fent la feina. Entra una altra docent a parlar amb la mestra. Els alumnes aprofiten per a parlar entre ells.

Docent: Vamos, ir haciendo.

Els xiquets estan fent la fitxa. Alguns s'ajuden entre ells, mentre altres ho fan individualment. En una de les taules, dos xiquetes es posen l'estoig enfront dels altres dos xiquets que tenen davant, per a tapar-ho i que no es copien. Els altres dos xiquets no diuen res.

Se'n va l'altra docent i la tutora de la classe, comença a passejar per l'aula per veure el que van fent i resoldre dubtes. Alguns xiquets s'alcen per a seguir a la docent i preguntar-li dubtes, però ella recalca que es senten i que ja passarà ella per totes les taules. La mestra torna a demanar silenci per a poder treballar.

Alumne: Enero es una planta?

Docent: A ti que te parece?

El xiquet ja no contesta i continuen amb la feina. Hi ha prou interacció entre els alumnes, tot i que la mestra repeteix constantment que hi hagi silenci. Hi ha dos xiquets que no parlen gens i no interaccionen amb els altres. Quan els alumnes van acabant, li ensenyen el full a la mestra per a què els ho corregeixi. Qui ho acaba, ho guarda al caseller.

Docent: Vale, quien termine y me lo enseña, puede dibujar algo estos últimos minutos.

Es sent molt de soroll en l'aula, per tots aquells alumnes que ja van acabant i s'alcen i parlen.

Docent: Vale, recogemos y nos ponemos a la fila para ir a inglés.

Els alumnes es van posant, a mesura que acaben, en la fila al costat de la porta. Quan la mestra està arplegant els fulls una alumna se li apropa per a queixar-se del que li ha dit un company. A aquest fet la docent respon:

Docent: Va, va... que sempre esteu igual. Aneu a la fila.

Els alumnes ja estan tots situats a la fila i marxen a la classe d'anglès.

9.3. ENTREVISTES REALITZADES

9.3.1. CAS N°1

Docent: Tutora de 3r curs d'Educació Primària

Gènere: Femení

Anys d'experiència: 32 anys

Data: 29 d'abril del 2016

Hora: 12:30h

Entrevistador: Què és per a tu la diversitat cultural? Treballes d'alguna manera aquesta diversitat en l'aula?

Docent: Jo per diversitat cultural entenc les diferències que hi ha entre xiquets que venen de llocs diferents. No és precís que sigui de l'estranger, xiquets romanesos, marroquins, o altres... La diversitat cultural jo entenc que ja està fins i tot en xiquets que venen de València i els que són d'ací, llavors jo almenys pense que hi ha que respectar-la i quan sorgeix algun motiu per veure que tenen costums diferents, menjars diferents, pues aprofitar-ho per a que vegin que això... hi ha altres llocs i altres maneres de ser i de pensar.

Entrevistador: Què és per a tu l'educació intercultural? Penses que és necessària en aquesta escola? Per què?

Docent: L'educació intercultural vindria ser un poc al mateix, vull dir el tindre present i ser conscient de que hi ha una diversitat dins l'aula. Llavors això es necessari, no ara que pareix que estigui o que està un poc més de moda i que la gent té ganes de donar-li més importància... que està bé, però això jo veig que era una cosa molt important, perquè és que a l'aula es conviu moltes hores i està bé que vegin això... que no tots tenim les mateixes normes, o maneres de veure les coses. En aquesta i en totes les escoles es necessària.

Entrevistador: Penses que l'educació intercultural és necessària per a tot tipus d'alumnat? Per què?

Docent: Per a tot tipus d'alumnat, per el que te comentava que a més, inclús ací, sent tots del mateix poble, les inferències que hi ha en cada família ja fa que hi haja diversitat, la diferència de caràcters, la diferència en el vestir... Vull dir és que la diversitat està sempre present i jo crec que precisament en l'escola el que hem d'aprendre és a relacionar-nos en gent que no són com nosaltres quant a altres opinions, que els agraden coses diferents... i que s'ha de respectar i tolerar.

Entrevistador: Penses que és necessària la formació dels docents en educació intercultural? Per què?

Docent: Sí, perquè sempre que te formes t'ajuda a ampliar la visió que tu tens i tal volta te donen pautes o mecàniques o tècniques o algo que te fa millorar en eixe sentit, perquè clar... sempre anem un poquet en el nostre... treballant la diversitat baix del nostre sentit comú i les coses que entens tu, però si a més te formes això t'ajudarà a millorar la pràctica.

Entrevistador: Quina penses que és la millor metodologia per a tractar la diversitat cultural? Per què?

Docent: Metodologia no ho se quina és la millor, jo el que des del sentit comú i del que jo entenc, el que crec és que parlar molt, intentar que el respecte i la tolerància estigui per damunt de tot, i ara que ja són un poquet més majorets, pues ells... bé tu ho veus... que els donem les pautes per a què puguin aclarir-se en els conflictes, per què al final tots els conflictes venen de la diversitat, perquè clar s'entenen les coses de manera diferent i això moltes vegades porta a conflictes. Llavors, metodologia en si no ho se, però sí que el parlar molt en classe, el debatre entre tots unes mínimes pautes de respecte de comportament de tolerància "ajudarà a entendre i respectar la diversitat".

Entrevistador: Creus que tal volta treballar en grup pot ajudar més al tractament de diversitat?

Docent: Això potser si una manera ... Però el que passa és que jo me n'adone per la meua experiència és que el treballar en grup ja van, no porta a ser tolerants i respectar eixa diversitat però sí que és cert que aixina han d'entendre que tots han de participar i que cada un pot

participar des del lloc on està. Llavors, no tots poden per exemple... fer la lletra igual de bé o extraure les idees principals del que estiguin llegint de la mateixa manera... i això sí que ajuda a treballar-ho cada dia, sí que ajuda ser un poc més tolerants, després una altra cosa és que la realitat sigui igual...

9.3.2. CAS Nº2

Docent: Tutora de 6è curs d'Educació Primària

Gènere: Femení

Anys d'experiència: 18 anys

Data: 5 de maig del 2016

Hora: 09:00h

Entrevistador: Què és per a tu la diversitat cultural? Treballes d'alguna manera aquesta diversitat en l'aula?

Docent: La diversitat cultural vista ací dins de l'aula... la influència de diverses realitats culturals diferents o comuns entre elles. En l'aula no es treballa específicament... anem a parlar de la diversitat cultural de forma transversal, en cada una de les assignatures... ixen aspectes que et fan reforçar aquest sentit, sobretot si tens algun xiquet d'aquest dins de la classe. I a nivell de centre ja hi ha unes activitats més o menys programades per tal de potenciar aquest aspecte, com ara les jornades gastronòmiques.. Ho recordes? L'any passat que les vam tractar... Cada volta són menys diferents les coses que porten els xiquets, perquè ha hagut ja una influència i que ha donat a ixer xiquet d'altres cultures, que ja tracten de portar coses que els són familiars. Sempre se incideix un poquet en que porten coses típiques i bé.... no soles porten coses de... ja ho vas veure... que a vegades porten coses d'Extremadura...i és una manera de treballar els diferents aspectes tots junts i sense que se donen conter que és una cosa especial. Però ja te dic que allò més important és treballar-lo d'una manera transversal en totes les assignatures... Estàs treballant valors i ixen aspectes referits al tema, i en moltes ocasions estàs treballant ciències socials i parlen de països en els que si tens algun xiquet d'ixe país pot intervindre, pot contar-nos les vivències i altres que té reals de cada país.

Entrevistador: Què és per a tu l'educació intercultural? Penses que és necessària en aquesta escola? Per què?

Docent: Jo no crec que sigui una cosa fixa ni una....no sé... entesa com una assignatura. Jo crec que forma part de la realitat i per tant s'ha de treballar i quan ix s'ha de tractar i de treballar sense que ningú dels que tens davant sàpiguen que estàs treballant ixer aspecte... no crec que sigui una cosa puntual.. no heu he vist jo aixina mai.

Entrevistador: Per tant, penses que és necessària en aquesta escola? Per què?

Docent: A veure forma part de la realitat. No és que sigui necessària el tractar algo... és que ja te dic, no considere que sigui una cosa específica. Jo crec que quan ix algun aspecte que fa referència a això se treballa i tal però... necessari és tot, no sé. No diem "anem a treballar la interculturalitat" pues no, no... Forma part de la realitat que tenim en l'escola i en la societat. I han hagut anys que he tingut diversos xiquets de diferents cultures, inclús la gitana.

Entrevistador: Penses que l'educació intercultural és necessària per a tot tipus d'alumnat? Per què

Docent: Clar que sí, però és que no només és la diversitat cultural quant a diferents nacionalitats.. mmm.. no. Jo crec que la diversitat està en tot en la nostra societat i per tant, clar que sí.

Entrevistador: Penses que és necessària la formació dels docents en educació intercultural? Per què?

Docent: En un principi si que va vindre la cosa un poc que no sabies cap on tirar però de forma progressiva jo crec que tots vam anar a un curset o altre de com treballar la interculturalitat o la diversitat cultural en l'aula o com abordar els nousvinguts a les classes... de tota manera tots vam tractar de saber això que era i un poquet de posar-nos al dia. Però ara jo crec que no, perquè ja tenim uns mecanismes establerts en tots els centres, allà on vas està posada en marxa... ara un poquet retallada per la situació econòmica... mestres de compensatòria però que ara no els tenim. La compensatòria està com si diguérem dins de.. Nosaltres encara que no tenim professor de compensatòria sabem que cada un de nosaltres tenim una funció, ja que hui en dia està aixina de retallada la cosa i no ho aclarim. I a més a més, tenim altres mecanismes establerts allà on vas: aules d'acollida o de nousvinguts, grups de reforçament que s'adapten a la situació que tenim en cada moment i també hi ha molta diferència en que te vinga per exemple un xiquet que sap la llengua que un xiquet que no la sàpiga. Enseguida l'engranatge de l'escola es posa en marxa i una solució o una altra vas trobant perquè estem preparats per a això. No crec que ara necessitem una... però bé que no va mai malament. Això ja es cada un de si vol anar a una jornada o seminari...i també dependrà molt de cada centre lo preparat que estigui. Però jo crec que sempre.. perquè cada volta que... per exemple el pla d'acollida i anem a canviar-lo, nosaltres mateixa estem formant-lo i de fet a vegades ho hem fet a través de seminaris i altres... Per això pense que està la cosa ja...ja et sents segura per que estàs dins d'ixa realitat, llavors pues mira... tires endavant conforme pots.

Entrevistador: Quina penses que és la millor metodologia per a tractar la diversitat cultural? Per què?

Docent: Jo crec que no hi ha una metodologia específica, jo vaig a parlar-te baix del meu punt de vista i des de la meua experiència. He passat per varies situacions i per casos molt diferents i en cada situació i en cada moment he tingut que fer coses totalment diferents. Perquè clar he tingut des de xiquets que han vingut i que han anat “furulant” per les escoles, perquè són xiquets que.. bé dona igual. Hi ha xiquets que van “furulant” per totes les escoles i que no han tingut una progressió acadèmicament i llavors, a voltes m’he trobat en xiquets que si que coneixen la llengua, però que a nivell escolar i d’hàbits estan totalment desfasats, estan totalment desorientats... Llavors he tingut que canviar coses completament. He tingut a espanyols, que eren de raça gitana que no havien anat mai a l’escola i de sobte es planten en un segon curs.. o també de Romania que porten un sistema escolar totalment diferent i que es planten en un 3r i 4t curs i que no han anat mai a l’escola i que els he tingut que ensenyar a llegir i a escriure en ixos cursos...jo pense que unes cinc vegades. I això jo crec que és prou alarmant. Per tant, en cada situació diferent... però com també estem acostumades a treballar en la diversitat encara que tu estigues en un grup d’alumnes que esta en 3r o 4t i que tal volta estàs fent coses de 2n. És que en casa situació, una resposta diferent. A voltes hem tingut que posar en marxa l’aula d’acollida o de nouvingut a voltes no... a voltes he tingut professors de compensatòria... a voltes no. Però jo no pense que s’ha de tractar una metodologia de perquè tinc xiquets... no. Jo pense que deu ser algo integrador i transversal dins de l’aula i anar treballant i com qualsevol altre alumne que pugui tindre una necessitat totalment diferent, no fem mai cap metodologia especial.

9.3.3. CAS N°3

Docent: Tutora de 1r curs d’Educació Primària

Gènere: Femení

Anys d’experiència: 25 anys

Data: 4 de maig del 2016

Hora: 12:30h

Entrevistador: Què és per a tu la diversitat cultural? Treballes d’alguna manera aquesta diversitat en l’aula?

Docent: La diversitat cultural és quan no hi ha una sola cultura, sinó que hi ha moltes diferents. En la meua classe només tinc una xiqueta que és d’origen marroquí. Té cinc germanes i ella és la menuda de cinc i ha vingut i està des dels 3 anys en classe i no se nota la diferència, parla perfectament el valencià, està molt ben integrada i els pares de veritat que estan integrats en la gent de Betxí, llavors no fem res especial. Sí que és veritat que si a vegades tractem algun tema o alguna pregunta pues li dius a ella per ser diferent, pues li preguntes que menjes en casa o coses diferents... però per lo de més no li fem res especial perquè la xiqueta és com una més i està

integrada en classe com una més i a més, és una xiqueta que la volen perquè és molt treballadora i bona xiqueta i no hi ha discriminació de res.

Entrevistador: Què és per a tu l'educació intercultural? Penses que és necessària en aquesta escola? Per què?

Docent: És necessària en aquesta i en totes les escoles crec jo i en tots els alumnes perquè tots van a formar part d'una mateixa societat. Jo pense que és la manera de tractar les diferències que hi ha en l'aula...

Entrevistador: Per tant, penses que l'educació intercultural és necessària per a tot tipus d'alumnat? Per què?

Docent: Sí, perquè com t'estava dient... l'escola deu ser integradora respectant la diversitat cultural que és positiva i enriquidora.

Entrevistador: Penses que és necessària la formació dels docents en educació intercultural? Per què?

Docent: Sí, per a treballar la interculturalitat és convenient que el mestre estigui ben preparat i ben format, però la realitat és que la teoria va molt per davant de la pràctica i els mestres no rebem una preparació específica ni una orientació suficient per abordar aquests temes.

Entrevistador: Quina penses que és la millor metodologia per a tractar la diversitat cultural? Per què?

Docent: Per a afavorir la interculturalitat en l'aula jo faig servir metodologies com ara: el treball cooperatiu, treballs per projectes, els grups flexibles, grups homogenis, lectures tutoritzades en xiquets més majors i més xicotets, lectures de pares que venen a l'aula a contar-nos un conte, ... ja que d'aquesta manera es potencien les relacions entre els xiquets.